

Iskustva maturanata s državnom maturom i online nastavom u vrijeme pandemije COVID-19 u školskoj godini 2019./2020.

Štelcer, Rea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:862318>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#) / [Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Rea Štelcer

ISKUSTVA MATURANATA S DRŽAVNOM MATUROM I ONLINE
NASTAVOM U VRIJEME PANDEMIJE COVID – 19 U ŠKOLSKOJ GODINI
2019./2020.

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Rea Štelcer

ISKUSTVA MATURANATA S DRŽAVNOM MATUROM I ONLINE
NASTAVOM U VRIJEME PANDEMIJE COVID – 19 U ŠKOLSKOJ GODINI
2019./2020.

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

prof. dr. sc. Vesna Kovač

Rijeka, 2024.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF EDUCATION

Rea Štelcer

EXPERIENCES OF GRADUATES WITH STATE GRADUATION AND
ONLINE CLASSES DURING THE PANDEMIC COVID-19 IN THE
2019/2020 SCHOOL YEAR

MASTER THESIS

Mentor:

Professor Vesna Kovač, PhD

Rijeka, 2024

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad pod naslovom: *Iskustva maturanata s državnom maturom i online nastavom u vrijeme pandemije COVID – 19 u školskoj godini 2019./2020.* te da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedene u popisu literature.

Ime i prezime studenta/ice: Rea Štelcer

Datum:

Vlastoručni potpis: _____

Rea Štelcer

Sažetak i ključne riječi na hrvatskom jeziku

U ovom radu prikazana su iskustva maturanata državnom maturom i online nastavom tijekom pandemije COVID-19. Globalne promjene uzrokovane pandemijom zahvatile su i Republiku Hrvatsku, a kao i svaki aspekt, tako i obrazovni sustav. Škole su tradicionalni način održavanja nastave zamijenile online nastavom, a fokus se posebice stavljao na samostalni rad učenika. Maturanti kao skupina koja je u tom razdoblju pristupala ispitima državne mature, posebno su važni u kontekstu uvida u promjene koje su zahvatile pripremu za maturu i izvršavanje obaveza. Cilj ovog istraživanja bio je dobiti uvid u iskustva maturanata, koji su ujedno bili i prva generacija maturanata u pandemiji COVID - 19, s organizacijom, potporom i provedbom državne mature i online nastave, s posebnim naglaskom na načine prilagodbe učenja i promjene izvršavanja školskih obaveza u novonastaloj situaciji. Za potrebe diplomskog rada provedeno je kvalitativno istraživanje u kojem se koristio polustrukturirani intervju. Intervjuirano je šest sudionika, bivših maturanata koji su 2020. godine pristupili ispitima državne mature. Tematskom analizom transkripata intervjuja odijeljene su temeljne, organizirajuće i jedna globalna tema. Sudionici istraživanja procjenjuju iskustvo državnim maturom i online nastavom u vrijeme pandemije COVID-19 u većoj mjeri kvalitetnim, uz naglasak na dobru organizaciju, zadovoljstvo uspjehom na državnoj maturi i razini podrške koju su dobili od strane nastavnika u novonastaloj situaciji. Kao važne promjene i potencijalne negativne strane pandemije u kontekstu državne mature i online nastave, ističu se veća količina samostalnosti, neizvjesnost i slaba koncentracija. Prijedlozi za poboljšanje osvrću se na pružanje priprema za državnu maturu, veću količinu pomoći u obliku razgovora te online nastavu u sinkronom obliku.

Ključne riječi: *državna matura, online nastava, organizacija, pandemija COVID-19, promjene*

Sažetak i ključne riječi na engleskom jeziku

This paper presents the experiences of high school graduates with the state matura and online classes during the COVID-19 pandemic. The global changes caused by the pandemic affected the Republic of Croatia as well, and like every aspect, so did the education system. Schools have replaced the traditional way of holding classes with online classes, and the focus was especially on the independent work of students. High school graduates, as a group that took the state matriculation exams in that period, are especially important in the context of insight into the changes that affected the preparation for matriculation and the fulfillment of obligations. The goal of this research was to gain insight into the experiences of high school graduates, who were also the first generation of high school graduates in the COVID-19 pandemic, with the organization, support and implementation of the state high school graduation and online classes, with a special emphasis on ways of adapting learning and changing the performance of school duties in to the new situation. For the purposes of the thesis, a qualitative research was conducted using a semi-structured interview. Six participants, former high school graduates who took the state matriculation exams in 2020, were interviewed. By thematic analysis of the interview transcripts, basic, organizing and one global theme were separated. Research participants assess the experience of state matriculation and online teaching during the COVID-19 pandemic as largely high-quality, with an emphasis on good organization, satisfaction with success at the state matriculation and the level of support they received from professors in the newly created situation. As important changes and potential negative sides of the pandemic in the context of state matriculation and online classes, a greater amount of independence, uncertainty and poor concentration stand out. Suggestions for improvement refer to the provision of preparation for the state matura, a greater amount of help in the form of conversations, and online teaching in a synchronous format.

Keywords: *state graduation, online classes, organization, COVID-19 pandemic, changes*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DRŽAVNA MATURA	3
2.1. Definicija i odrednice državne mature u Republici Hrvatskoj.....	3
2.2. Dosadašnje spoznaje iz istraživanja o državnoj maturi u Republici Hrvatskoj...	6
2.3. Državna matura u školskoj godini 2019./2020.	8
3. OBRAZOVANJE U VRIJEME PANDEMIJE COVID -19	10
3.1. Online nastava.....	10
3.2. Obrazovanje na početku pandemije COVID – 19 u Republici Hrvatskoj.....	14
3.3. Dosadašnja istraživanja u Hrvatskoj i svijetu o obrazovanju tijekom pandemije	15
3.4. Preporuke nakon pandemije COVID-19.....	21
4. PRIKAZ METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA	25
4.1. Predmet istraživanja	25
4.2. Opći cilj istraživanja	25
4.3. Temeljno istraživačko pitanje i specifična istraživačka pitanja.....	25
4.4. Metode istraživanja	26
4.5. Opis instrumenta i uzorka istraživanja	28
4.6. Način obrade podataka u istraživanju	29
4.7. Mogući rizici u istraživanju.....	29
4.8. Etičke dileme.....	30
5. REZULTATI I DISKUSIJA	31
5.1. Organizacija i provedba državne mature	33
5.2. Promjene u načinu učenja i izvršavanja obaveza / priprema za državnu maturu	40
5.3. Uspjeh na državnoj maturi	46
5.4. Ukupno iskustvo državnom maturom	49
6. ZAKLJUČAK.....	54
POPIS SLIKA	59
LITERATURA.....	60
POPIS PRILOGA	70

1. UVOD

Globalna situacija 2020. godine pogodila je svaki aspekt društvenog života i unijela promjene u institucije naglo preko noći. Pandemija COVID-19 pojam je koji se u medijima pojavljivao na dnevnoj razini, obavještavajući građane o teškim i potresnim situacijama, upozorenjima, preporukama sigurnosti i zaštite te promjenama koje je ova globalna bolest donijela u živote svakoga. Sukladno rečenom, obrazovni sustav nije bio lišen promjena uzrokovanih pandemijom, već je i sam prisiljen na pronalazak brzog i efikasnog rješenja te na prilagodbu i način na koji će se nastava odvijati u trenucima kada je kontakt uživo bio velika opasnost. Škole diljem svijeta reagirale su prijelazom na online nastavu, koristeći se mnogim online platformama za učenje i razmjenu materijala, a učeničke klupe zamijenili su vlastiti domovi iz kojih se odjednom pratila nastava, pisali su se ispiti te se učilo kako učiti u novonastaloj situaciji. Kao i svake godine, učenike završnih razreda srednjih škola čekali su ispiti državne mature, kao kriterij završetka škola gimnazijskih programa te kao kriterij upisa na fakultet. Velika prekretnica za učenike srednjih škola, državna matura zahtjeva kontinuiran rad, predanost i pripreme kako bi se što uspješnije riješila.

U pogledu nove i iznenadne situacije pandemije COVID – 19, maturanti su se morali nositi s promjenama u načinu provedbe priprema za maturu, učenja i izvršavanja obaveza kao i promjena u pogledu komunikacije s nastavnicima. U vrlo kratkom vremenu čitav se obrazovni sustav morao naučiti nositi sa situacijom za koju nisu odmah postojale upute. U Republici Hrvatskoj na snagu je stupila odluka o prijelazu nastave u online okruženje, uslijed čega su sve škole zatvorile svoja vrata te učionice premjestile na online platforme. Učenici su učili, slušali predavanja, polagali testove, izlagali prezentacije i komunicirali međusobno i s nastavnicima isključivo putem online platformi. Pripreme za državnu maturu, bile su na odluci i snalažljivosti svake škole. U navedenim je situacijama do izražaja došao osobni trud nastavnika koji su otežanu situaciju nastojali pretvoriti u poticajnu i edukativnu okolinu.

Werner i Woessmann (2023) navode kako je pandemija u obrazovni sustav unijela promjene koje su zamijetili i sami roditelji te kako roditelji smatraju da su njihova djeca znatno manje naučila tijekom online nastave, a kao pozitivnu stranu navode unaprjeđenje digitalnih kompetencija djece kao i samoregulirano učenje. Tijekom učenja na daljinu, uočavale su se i razlike u socioekonomske statusu učenika vidljive kroz dostupnost uređajima, internetu i svim potrebnim uvjetima kako bi učenici mogli pristupiti online nastavi. Organizacija u novonastaloj

situaciji bila je odraz pripremljenosti škola, njihovih ravnatelja i nastavnika za uvođenje novih metoda te prijelaz na online nastavu (Gouëdard, Pont i Viennet, 2020). Također, pandemija je ukazala na važnost digitalne pismenosti, ali i opremljenosti škola, a ponudila je i svojevrsnu praksu za isprobavanje funkcioniranja obrazovanja u online okruženju. Pokazalo se kako je online poučavanje od velike važnosti, zbog dostupnosti i dinamičnosti te kako otvara niz novih mogućnosti kada je riječ o prijenosu znanja (Chick i sur., 2020).

U skladu s rečenim, prepoznaje se potreba za istraživanjem iskustva maturanata državnom maturom i online nastavom u vrijeme pandemije COVID-19 te se u sklopu diplomskog rada provelo kvalitativno istraživanje na tu temu. Intervju je proveden sa šest sudionika, bivših maturanata koji su srednjoškolsko obrazovanje završili 2020. godine. Opći cilj ovog istraživanja bio je dobiti uvid u iskustva maturanata, koji su ujedno i prva generacija maturanata u pandemiji COVID - 19, s organizacijom, potporom i provedbom državne mature i online nastave, s posebnim naglaskom na načine prilagodbe učenja i promjene izvršavanja školskih obaveza u novonastaloj situaciji. Svrha ovog istraživanja bila je utvrditi promjene koje su se desile u pogledu organizacije same nastave, potpore od strane nastavnika za vrijeme državne mature, kao i promjene u samom načinu učenja i izvršavanja obaveza tijekom pandemije COVID -19, kako bi se dobio uvid u funkcioniranje obrazovnog sustava u novonastalim situacijama te kako bi se ponudilo bolje razumijevanje znatnih promjena u školstvu.

Kroz ovaj će se diplomski rad ponuditi teorijski uvid u temu pandemije COVID-19 u kontekstu obrazovanja, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu te će se prikazati promjene koje su se desile uslijed iste. Nadalje, pružit će se uvid u značaj državne mature te će se prikazati dosadašnja istraživanja koja govore o online nastavi, pandemiji, državnoj maturi te će se prikazati savjeti i prijedlozi koji su proizašli iz prikupljenih iskustava maturanata tijekom pandemije. Prikazati će se dobiveni rezultati te će se naposljetku izvući zaključak sa prijedlozima za daljnja istraživanja.

2. DRŽAVNA MATURA

Državna matura u Republici Hrvatskoj predstavlja jednu vrstu selekcijskog postupka u kontekstu upisa u sustav visokoškolskog obrazovanja. Kao takva, državna matura pruža valjanost, objektivnost, usporedivost i provjerljivost rezultata kojima kandidati konkuriraju na ljestvicama upisnih kvota. Iz samog projekta državne mature vidljivo je kako je od velikog značaja kao prekretnica u vrednovanju i uspoređivanju uspjeha kojim se sudionici obrazovnog procesa rangiraju i prelaze na višu razinu obrazovnog sustava. Za učenike gimnazijskih programa, državna matura, osim selekcijske uloge ima i vrlo važnu, certifikacijsku odnosno izlaznu funkciju, obavezna je kao završetak srednjoškolskog obrazovanja

Ispite državne mature priprema i provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja sa svrhom provjere znanja, vještina i usvojenih kompetencija tijekom srednjoškolskog obrazovanja. Prema Jokić i Ristić Dedić (2014) hrvatska je obrazovna politika već 2006. godine pokrenula proces kojim se razvijalo vanjsko vrednovanje postignuća obrazovanja, a državna je matura već u to vrijeme bila zamišljena kao sustav završnih, odnosno izlaznih ispita u kontekstu srednjoškolskog obrazovanja. Ta se ideja prvi put realizirala 2009./2010. godine za učenike gimnazijskog i četverogodišnjeg strukovnog obrazovanja.

2.1. Definicija i odrednice državne mature u Republici Hrvatskoj

Državna matura predstavlja sve standardizirane oblike završnih ispita četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja temeljena na nacionalnim dogovorenim standardima u provedbi Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanja obrazovanja i samih škola (Bezinović, 2007). Pri tom je glavni cilj državne mature provjeriti i vrednovati dostignuta znanja i vještine koje su učenici stekli obrazovanjem s obzirom na važeće srednjoškolske nastavne planove i programe (Bezinović, 2007). Kako bi se cilj uistinu proveo, propisani su sadržaj, uvjeti, način i postupak polaganja državne mature i ispita državne mature Pravilnikom o polaganju državne mature¹. Sukladno rečenom, vidljivo je kako se prednost državne mature očituje, kako navode Bezinović i Ristić Dedić (2007), u boljem definiranju poželjnih ishoda obrazovanja, valjanosti mjerenja školskih postignuća učenika, transparentnosti i usporedivosti rezultata, kvalifikaciji i

1. ¹ Pravilnik o polaganju državne mature. *Narodne novine*, br. 01/13, 41/19, 127/19, 55/20 i 53/21.

svjedodžbi, boljoj pripremljenosti za studij i tržište rada, većoj odgovornosti učenika i nastavnika te većoj odgovornosti same države. Kada je riječ o vanjskom vrednovanju, veoma je važno naglasiti kako je ono u korelaciji sa samom nastavom na način da povećava njezinu kvalitetu te samim time omogućava učenicima bolje uvjete i mogućnosti za nastavak obrazovanja. Također je važno da sami testovi provjeravaju više razine kognitivnih sposobnosti te da budu temelj koji će pomoći nastavnicima u koncipiranju nastave (Šašić, 2007). Vanjski testovi imaju veliki značaj za samu nastavu jer dobro pripremljeni testovi utječu na oblike provjeravanja u školi. U tom kontekstu valja spomenuti ustanovu koja je ovlaštena za organizaciju i provedbu državne mature, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Centar provodi sljedeće organizacijske aktivnosti: osiguravanje ispitnih materijala, zaprimanje ispitnih materijala te provjeru istih, pripremanje ispitnih prostorija prilikom čega se moraju pratiti pravila navedena od strane Centra (ispitna prostorija mora biti uredna, površine čiste, potrebno je osigurati po jednu školsku klupu za svakog pojedinog učenika). Pod organizacijom se smatra pravovremeno obavještanje nastavnika koji su dežurni na ispitima državne mature o njihovim obavezama i odgovornostima, pridržavanje pravila tijekom provedbe ispita i pravilno postupanje prema učenicima i ispitnim materijalima, završetak ispita (prikupljanje i vraćanje ispitnih materijala).

Bezinović i Ristić Dedić (2004,2007) ponudili su detaljnu analizu uvođenja državne mature. Odluka o uvođenju državne mature u Republici Hrvatskoj predstavljala je stratešku odluku Ministarstva prosvjete i športa i Ministarstva znanosti i tehnologije 2002. godine sa ciljem konstituiranja trajnog sustava za vanjsko i valjano praćenje ciljeva obrazovanja u kontekstu njihova ostvarivanja. Odluka o njenom uvođenju uslijedila je nakon analiza koje su se provele na temu integracije kvalitetnog sustava koji će pratiti, vrednovati i certificirati sustav srednjoškolskog obrazovanja. Prije uvođenja državne mature, visokoškolske su ustanove za selekciju koristile sljedeće kriterije: uspjeh u srednjoj školi iz pojedinih predmeta, kao i opći uspjeh te uspjeh na kvalifikacijskom ispitu na razini svake visokoškolske ustanove. S obzirom da je polaganje državne mature kriterij upisa na fakultete bilo je potrebno sagledati stavove visokoškolskih profesora u Republici Hrvatskoj o njenom uvođenju. Sveučilišni profesori smatrali su da ocjene iz različitih srednjih škola nisu usporedive te da nisu pokazatelj jednake kvalitete i kvantitete znanja. Stoga je vidljivo kako je u godinama prije uvođenja državne mature primijećena potreba za uvođenjem ispita koji će svim učenicima srednjih škola pružiti jednake uvjete te kriterije valjanosti, pouzdanosti, objektivnosti i pravednijeg vrednovanja postignuća. Očekivalo se kako će državna matura promijeniti sustav vrijednosti, naglašavajući

vlastito zalaganje i usvojenost znanja kao najvažniju kariku koja dovodi do željenog rezultata. Nakon uočene potrebe za takvom vrstom ispita, krenula je provedba prve državne mature u Republici Hrvatskoj. Tome su prethodile višegodišnje pripreme koje su podrazumijevale niz provjera znanja te su rezultirale mnogim spoznajama o samom obrazovanju na nacionalnoj razini. Sve su te spoznaje činile temelj za izradu ispita koji će predstavljati objektivan i valjan način provjere znanja (Ristić Dedić i sur. 2011). Bezinović i Ristić Dedić (2007) nude pregled samog početka državne mature u Republici Hrvatskoj. Na državnoj se maturi od njenog početka polažu tri ispita obaveznih školskih predmeta: hrvatskog jezika, stranog jezika te matematike, a učenici imaju i mogućnost odabira izbornih predmeta koje će odabrati s obzirom na osobne želje. Kao što je već istaknuto, ispiti državne mature provode se u cijeloj državi te su standardizirani u pogledu uvjeta, kriterija i vremena kada se pišu. S obzirom na to, važno je da se učenicima osigura jednakost i pravičnost. Pod jednakosti prije svega se misli na jednake uvjete koji će kasnije postavljati temelj za upis u visoko obrazovanje, dok se pravičnost očituje u tome da je svakom učeniku omogućena jednaka šansa ostvarivanja uspjeha u pristupu na studij bez obzira na faktore razlika poput osobnih, socioekonomskih i društvenih (Baketa i sur. 2020). Prva provedba državne mature u Republici Hrvatskoj, kako pokazuju podaci koje navode Jokić i Ristić Dedić (2014), rezultirala je upisom polovice ukupnog broja učenika srednjih škola u Republici Hrvatskoj na studije. Također, autori navode kako je značajan dio njih uspješan na ispitima obaveznog dijela državne mature pri to misleći na prolaznost na ispitima i završetak srednjoškolskog obrazovanja (gimnazije) te nastavak obrazovanja upisom na željeni studij.

Usprkos izazovima, opći je zaključak da je prva državna matura bila uspješna te nisu zabilježeni veći problemi (Ristić Dedić i sur., 2011). Pokazala se kao važni pokazatelj učenikovih zalaganja i truda tijekom srednjoškolskog obrazovanja, a kreatorima obrazovne politike omogućila je važne informacije za odlučivanje u vidu usmjeravanja sredstva i resursa (Bezinović i Ristić Dedić, 2004). Nadalje, osim što se državnom maturom dobio uvid u postignuća učenika u vidu stečenih znanja i kompetencija tijekom srednje škole, državna je matura omogućila budućim kandidatima upis na željeni fakultet te pri tom olakšan proces samog upisa. Svakako valja naglasiti i kritike poput onih o tome mjere li ispiti državne mature uistinu ono što se može smatrati važnim u pogledu studija, ali i o međusobnim razlikama učenika različitih srednjih škola, pri tom misleći na samu vrstu srednjoškolskog obrazovanja, je li ono gimnazijskog smjera ili strukovnog (Žauhar i sur. 2016).

2.2. Dosadašnje spoznaje iz istraživanja o državnoj maturi u Republici Hrvatskoj

Važno je naglasiti kako se većina istraživanja na temu državne mature u Republici Hrvatskoj baziraju na analizi rezultata ispita državne mature iz pojedinog obaveznog ili pak izbornog predmeta, a sve u svrhu unaprjeđenja i razvoja više razine kvalitete provedbe državne mature za njene korisnike.

Kao što je prethodno navedeno, uvođenje državne mature u neposrednoj je vezi s upisom na fakultete te uspješnosti koju maturanti u tom smislu postižu. Kako bi se dobio uvid u upise na visoka učilišta prije i poslije uvođenja državne mature valja istaknuti istraživanje Žauhar i sur (2016) sa ciljem koji je bio utvrditi kako su se uvođenje državne mature i odabir kriterija bodovanja odrazili na strukturu upisanih studenata i uspješnost svladavanja gradiva iz fizike. Studenti koji su činili ispitanike istraživanja bili su studenti Medicinskog fakulteta i Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci. Rezultati istraživanja ukazali su na sljedeće: nakon uvođenja obaveznog polaganja triju izbornih predmeta, fizike, kemije i biologije na državnoj maturi za potrebe upisa na Medicinski fakultet, uspjeh studenata se popravio. Primjećuje se kako je došlo do pada broja studenata na Medicinskom fakultetu koji dolaze iz strukovnih srednjih škola, što autori pripisuju boljoj pripremi u gimnazijama iz izbornih predmeta državne mature koji se traže kao kriterij za upis. Stručni studij fizioterapije također nailazi na promjene u pogledu većeg broja studenata koji dolaze iz gimnazija, što prije uvođenja državne mature nije bio slučaj. Nadalje, istraživanje o državnoj maturi nailazi na tematiku jednakosti, a jedno od takvih istraživanja u Republici Hrvatskoj, ono je autora Baketa i sur. (2020) u kojem su predstavljeni rezultati iz perspektive ravnatelja srednjih škola o modelu državne mature te jednakosti i pravičnosti u mogućnosti pristupa visokom obrazovanju za učenike strukovnih škola i gimnazija. Rezultati pokazuju kako državna matura nailazi na opće pozitivne reakcije ravnatelja bez obzira na vrstu škole te kako ravnatelji koncept državne mature vide kao pozitivnu promjenu u sustavu odgoja i obrazovanja. Nadalje, ravnatelji predlažu osuvremenjivanje nekih aspekta državne mature, a neki od ravnatelja smatraju kako nije primjerena mogućnost završetka gimnazije s polaganjem niže razine ispita državne mature. Ravnatelji prigovor daju i u kontekstu prijemnih ispita na fakultetima, koje smatraju nepotrebnim s obzirom na polaganje ispita državne mature. U pogledu jednakosti između učenika gimnazija i srednjih strukovnih škola, ravnatelji uočavaju nejednakosti u položaju učenika. Smatraju kako je državna matura u većoj mjeri prilagođena učenicima gimnazija, dok se znanja stečena u strukovnim školama ne procjenjuju ni na koji način. Također, ravnatelji srednjih stručnih škola navode da je organizacija državne mature posebno zahtjevna u

strukovnim srednjim školama zbog usklađenosti sa stručnom praksom koju učenici moraju realizirati. U kontekstu jednakosti koju državna matura predstavlja kao jednu od svojih odrednica, valja istaknuti i istraživanje Šabić (2014) koje se baziralo se na ispitivanju razlika u uspješnosti na ispitu državne mature iz Hrvatskog jezika u kontekstu zadataka koji su obuhvaćali tekstove pisane čakavskim narječjem, između pristupnika koji dolaze iz različitih dijalektnih područja. Rezultati istraživanja Šabić (2014) ukazuju na malu bodovnu prednost pristupnika iz područja čakavskog govornog područja u odnosu na pristupnike iz regija drugih dominantnih narječja. Usprkos tome, zaključuje se kako bi se u svrhu poboljšanja uvjeta državne mature i pružanja jednakih šansi za sve pristupnike, trebalo uvoditi podjednako i književne tekstove na kajkavskom i štokavskom narječju.

Nadalje, govoreći o državnoj maturi, često se uz nju spominje uspjeh koji se postiže te koji vodi do željenog cilja. Uspjeh na državnoj maturi može se sagledati kao položeni ispiti državne mature, ali i u vidu upisa na željeni fakultet. Stoga je u vidu teme državne mature potrebno predstaviti i poimanje uspjeha iz perspektive učenika. Istraživanje Vrcelj i sur. (2017) na temu uspjeha pokazuje kako se shvaćanje školskog uspjeha razlikuje između učenika gimnazijskih i strukovnih srednjih škola u tome što učenici gimnazija uspjeh definiraju kroz mogućnost upisa na fakultet. Učenici strukovnih škola slažu se kako je uspjeh povezan sa sposobnostima, znanjima i odnosima s kolegama i nastavnicima. Šimić Šašić i Klarin (2011) također govore o školskom uspjehu usporedno prikazujući odrednice uspjeha u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji. Rezultati njihovog istraživanja ukazuju na veću važnost školskog uspjeha kod osoba ženskog spola, kao i kod učenika gimnazija, a kao važan socioekonomski faktor, naglašava se obrazovanje majke. Uspjeh je moguće lakše postići uz podršku, a u kontekstu maturanata, Vuković i sur. (2015) navode kako je podrška vidljiva kroz pomoć ugroženim skupinama maturanata. Pod time, autori smatraju učenike iz obitelji koje su slabijeg socioekonomskog statusa, učenike s invaliditetom te učenike pripadnike nacionalnih manjina. Također spominju i podršku u vidu nematerijalne podrške od strane nastavnika, kao i davanja besplatnih materijala za učenje. Kao što je vidljivo, podrška je od velikog značaja za učenike, a autori navode različite vrste podrške. Strati, Schmidt i Maier (2017) instrumentalnu podršku smatraju važnom, a ona se očituje kroz slanje materijala te strukturiranje kvalitetnih povratnih informacijama. Usprkos tome, emocionalna podrška je, kako autori navode, bitnija i pruža učenicima mogućnost ostvarivanja punog potencijala. Šimić Šašić (2011) podršku od strane nastavnika tumači kao davanje izbora, postavljanje i rukovođenje interakcijom u razredu te kao rukovođenje radom na zadacima. Nadalje, podrška je vidljiva kroz razumijevanje svrhe

nekog zadatka, razumijevanju relevantne upute, a visoka razina podrške podrazumijeva dobre upute od strane nastavnika, kao i osjećaj sigurnosti u odnosu nastavnik – učenik (Mariani, 1997; prema Šimić Šašić, 2011). Kada je riječ o podršci, socijalna je podrška, prema Dautbegović i Meco (2013) veoma važna kada je riječ o mladima te je zabilježena niža razina depresivnih reakcija kod učenika koji imaju podršku od nastavnika. Govoreći o podršci od strane nastavnika, valja posebno istaknuti kako je situacija pandemije nastala naglo i ostavila malo vremena nastavnicima za pripremu, bez generalnih uputa i pomoći (Gunzenhauser i sur, 2021). U vidu pandemije i državne mature, valja istaknuti ispitivanje koje je proveo Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2021). Ispitivanje prikazuje podatke koji se odnose na maturante u Republici Hrvatskoj u školskoj godini 2019./2020. : 25% maturanata nema vlastitu sobu, 35% maturanata nema vlastito računalo, 15% maturanata nije imalo odgovarajuću računalnu opremu te da ih je preko 60% u većoj ili manjoj mjeri imalo poteškoća s internetom tijekom nastave na daljinu.

Sukladno rečenom, primjećuje se kako se poimanje uspjeha, ali i sam uspjeh u vidu upisa na željeni fakultet razlikuje između gimnazijskih i strukovnih programa. Učenici gimnazije, kao što je vidljivo iz prikaza istraživanja, postižu bolje rezultate te su konkurentniji pri upisu na fakultete. Razlikuju se i u poimanju samog uspjeha, a važno je naglasiti kako se u ovom istraživanju prikazuju iskustva učenika gimnazija, ali i strukovnih srednjih škola.

2.3. Državna matura u školskoj godini 2019./2020.

Državna se matura 2020. godine provodila u promijenjenim uvjetima tijekom trajanja pandemije COVID-a 19. Kako bi se državna matura, prva koja se provodila u spomenutoj pandemiji, realizirala u odgovarajućim sigurnim uvjetima, Hrvatski zavod za javno zdravstvo izdao je 27. svibnja 2020. godine *Upute za provedbu državne mature tijekom epidemije koronavirusa (COVID-19) ljetni rok – lipanj 2020. godine*. U uputama je stajalo kako je preporuka da se pisanje niže i više razine državne mature organizira u zasebnim danima te da se na taj način pokuša smanjiti broj pristupnika u istom terminu. Nadalje, pristup osobama koje su pozitivne na virus COVID – 19 u trenutku održavanja ispita državne mature nije bio dozvoljen. U tim situacijama, učenici su polagali državnu maturu u jesenskom terminu. Važnim se isticala dostupnost informacija učenicima i djelatnicima škola kako bi se na vrijeme reagiralo i spriječilo širenje zaraze. Učenici i djelatnici su bili dužni pridržavati se pravila distance kao i nošenja maski te su generalno morali pripaziti na higijenu prostora prije i nakon provedbe ispita

državne mature. Dolazak učenika organizirao se na način da ih se nije grupiralo te se prije samog dolaska mjerila tjelesna temperatura. Vrećica sa ispitima dočekala je učenike na stolu kako bi se smanjio izravan kontakt, a dopušteni su samo bili određeni predmeti: vlastita kemijska olovka, bočica s vodom te ispitni materijali. Posebna je pažnja bila usmjerena na učenike s kroničnim bolestima koji mogu razviti teži oblik bolesti COVID – 19. Bilo im je potrebno omogućiti medicinsku kiruršku masku te osigurati veći fizički razmak, a ukoliko učenik zbog zdravstvenog stanja nije mogao nositi masku, tada je imao mogućnost pisanja ispita državne mature u posebno izdvojenom prostoru s djelatnicima koji su koristili posebnu kiruršku masku. Uz ove mjere, Upute su sadržavale i niz drugih preporuka koje su služile kao detaljan vodič kako se ponašati tijekom provedbe državne mature 2020. godine.

Ispitivanja o iskustvima i zadovoljstvu nastavom na daljinu koje je proveo Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2021) donose rezultate vezane uz maturante koji su srednjoškolsko obrazovanje završili 2020. godine. Iako su maturanti te godine iskazivali razmišljanja o otkazivanju državne mature, u upitniku ih se većina izjasnila da žele cjelovitu državnu maturu. Vrijeme su maturanti u najvećoj mjeri provodili u izvršavanju svojih školskih obaveza što je u velikoj mjeri interferiralo s pripremama za ispite državne mature. 90% maturanata je izjavilo da im nemogućnost izravne komunikacije s nastavnicima otežava savladavanje nastavnih sadržaja, a u jednakom postotku su i maturanti koji su imali poteškoće s koncentracijom. Nadalje je iz ispitivanja vidljivo kako je oko 40% maturanata izjavilo da je nastavnih obaveza u danim okolnostima bilo previše, a 75% ih je izjavilo da je nastava na daljinu od njih iziskivala više napora nego uobičajena nastava. Maturanti su kao izvor institucionalne podrške izdvojili svoje škole.

Analizom literature i dosadašnjih spoznaja, primjećuje se kako je pandemija COVID – 19 zastupljena u istraživanjima u veoma maloj mjeri kada je riječ o njenoj povezanosti s državnom maturom. Literaturu se pronalazilo na mrežnim stranicama Sveučilišne knjižnice u Rijeci, Ericu i Google Znalcu. Pri tom se za potrebe ovog rada pretraživanje odvijalo upisivanjem pojmova: državna matura (state graduation), pandemija COVID -19, državna matura pandemija, državna matura COVID-19, državna matura 2020. Valja uzeti u obzir kako se radi o prvoj godini provedbe državne mature u novonastalim uvjetima kojima je prethodila online nastava. Ne pronalaze se istraživanja koja državnu maturu stavljaju u kontekstu pandemije niti koja ispituju iskustva učenika koji su se zajedno s odgojno – obrazovnim radnicima našli pred vrlo specifičnom i organizacijski teškom situacijom.

3. OBRAZOVANJE U VRIJEME PANDEMIJE COVID – 19

Obrazovanje, u vrijeme pandemije COVID-19, bilo je podložno, u vrlo kratkom vremenu, mnogim promjenama u funkcioniranju. Nagli globalni problem doveo je do prijelaza nastave iz tradicionalnog oblika u online okruženje, koristeći se različitim platformama koje su doživjele svoju popularnost. Učeničke su se obaveze povećale u kontekstu potrebe za samokontrolom i samoreguliranjem učenja i izvršavanja školskih obaveza. Školsko je okruženje bilo zamijenjeno okruženjem kod kuće, a pred nastavnicima i drugim obrazovnim djelatnicima bio je zadatak postavljanja novih pravila i smjernica po kojima će se odvijati nastava. Na razini Europe, fokus je bila potpora državama članicama Europske unije te brza odluka o zatvaranju škola koja nije bila nimalo laka zbog širokog spektra ljudi koji su tom odlukom bili zahvaćeni (Grek i Landri, 2021).

Sukladno rečenom, podrška je u vrijeme pandemije učenicima bila potrebna u većoj mjeri od uobičajenih uvjeta tradicionalne nastave. Valja istaknuti i podršku koja je bila potrebna samim nastavnicima tijekom pandemije. Fissore, Marchisio i Rabellino (2020) navode kako je podrška nastavnicima u vrijeme pandemije pružana kroz organiziranje raznih online tečajeva i treninga, a sam odaziv se pokazao velikim. Nastavnici su prepoznali vlastiti značaj te primarno educirajući sebe, pomagali učenicima. Kako bi podrška u posebnim situacijama poput one s COVID pandemijom bila kvalitetna i potpuna, nastavnici navode kako je osobni osjećaj uspjeha u donošenju odluka u takvim situacijama povezan s uspjehom prijenosa tih odlika na učenike (Kraft, Simon i Lyon, 2021).

3.1. Online nastava

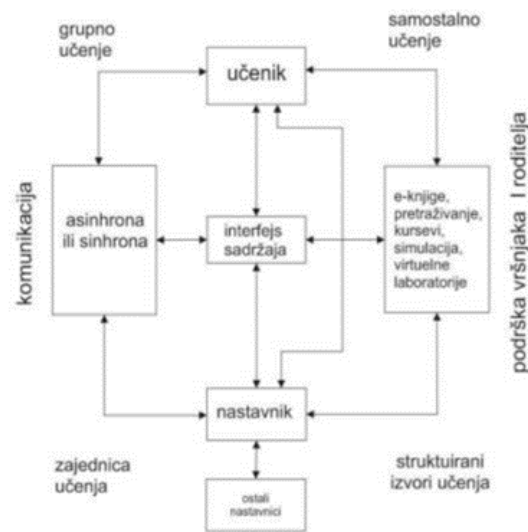
Prije fokusiranja na obrazovanje u vrijeme pandemije COVID – 19, potrebno je opisati i objasniti karakteristike i temeljne odrednice online nastave. Valja naglasiti kako različiti autori koriste različite pojmove i konstrukte pa se tako spominje online nastava, nastava na daljinu i online učenje. Online nastava i učenje na daljinu često se u literaturi koriste kao sinonimi. Usprkos tome, online je učenje dio online nastave, odnosno korištenje interneta kako bi se pristupilo sadržaju iz kojeg proizlaze potrebne informacije za učenje te za interakciju sa sadržajem, nastavnicima i drugim učenicima, kao i u svrhu potpore i stjecanja znanja (Kanik, 2021). Važno je naglasiti kako nastava na daljinu nije nužno nastava preko interneta te podrazumijeva sve oblike poučavanja prilikom kojih su učenici, studenti geografski odvojeni

međusobno te od nastavnika, dok je online učenje, učenje na daljinu koje je specifično vezano uz računala i ostale uređaje s pristupom internetu (Katavić i sur., 2018).

Online nastava je proces učenja i predavanja koja upotrebljava informacijsku i komunikacijsku tehnologiju sa svrhom unapređenja kvalitete samog procesa i ishoda učenja (Matijašević i sur., 2021). Iz ove je definicije vidljivo kako je učenje, u ovom kontekstu online učenje, sastavni dio online nastave, proces koji zajedno s drugim odrednicama čini online nastavu. Neizostavno je, govoreći o online učenju, spomenuti njegove prednosti i nedostatke. Kao glavni doprinos, ističe se fleksibilnost, osobni pristup te veća suradnja s online stručnjacima, dok se nedostaci očituju u visokoj razini frustracije i nezadovoljstva uzrokovanih tehničkim poteškoćama kao i u problemima u komunikaciji između subjekata, nedostatku pravovremenih informacija i mnoštvu mailova (Hirschheim, 2005. prema Katavić i sur., 2018). S druge strane, kada se sagleda širi pojam online nastave, tada se kvaliteta očituje u kapacitetima i mogućnostima koje nudi, kao i u izgradnji kritičkog mišljenja, kreativnosti i istraživačkog duha (Katavić i sur., 2018) uz korištenje podrške audiovizualnih medija u znatno većoj mjeri od same tradicionalne nastave (Matijašević i sur., 2021). Govoreći o mogućnostima koje online nastava nudi, valja spomenuti dostupnost širokog geografskog spektra koja nudi za one koji podučavaju te one koje se podučava priliku da stvore komunikaciju i razmjenu znanja neovisno gdje se nalaze (uz dostupnost internetske mreže) (Anderson, 2008). Prednosti online nastave Matijašević i sur. (2021) prepoznaju kroz dostupnost materijala u bilo koje vrijeme, kao i mogućnost komunikacije van okvira školskih sati, internet kao dodatnu bazu podataka, razvoj digitalnih vještina, asinkronu komunikaciju koja omogućava učenicima i nastavnicima bolju pripremu prije samog razgovora i rješavanja nejasnoća. Online nastava učenicima ostavlja veću dodatnu odgovornost za pripremljenost, a kao glavni izazovi ovakvog oblika nastave Pandit i Agrawal (2022) navode nedostatak pristupa obrazovnom materijalu, gubitak interaktivnosti kao i odgovornost učenika da si samostalno osiguraju materijalne uvjete za odvijanje online nastave.

Neizostavno je govoreći o nastavi, u ovom slučaju online nastavi ne spomenuti nastavnika i učenika kao dvije strane prijenosa i usvajanja znanja. Odnos učenik – nastavnik podrazumijeva nastavnika kao stručnjaka koji organizira efikasan proces obrazovanja s obzirom na promatranje učenika, onoga koji stječe znanje upravo od nastavnika ili pak samostalno (Hoić – Božić i Holenko Dlab, 2021). Nastavnik u online nastavi svoju ulogu proširuje na neka nova znanja i vještine poput sposobnosti brzog učenja, korištenja nove tehnologije i snalažljivosti u nepredvidivim situacijama, a uz navedeno je bitno da nastavnik ima dovoljno vremena za razvoj novih materijala za online nastavu (Hoić – Božić i Holenko Dlab, 2021). Nadalje, online

nastava, kao i tradicionalni oblik nastave ima svoju strukturu koja podrazumijeva hijerarhijske odnose, tijekom trajanja, kretanje i uzročno – posljedičnu povezanost (Palekčić, 2006).

Slika 1. Model online učenja s prikazom interakcije

U boljem razumijevanju online učenja prikazan je model online učenja s naglaskom na interakciju učesnika na Slici 1.² Model pruža prikaz interakcije učenika sa zajednicom, samostalno učenje i komunikaciju s nastavnikom. Iako učenik uči sam, važno je naglasiti kako on nikada nije uistinu sam u tom procesu, već je u neprestanoj razmjeni znanja i iskustva s vršnjacima (Zornić i Hasanović, 2011). Nadalje iz Slike 1. vidljivo je kako je kod samostalnog učenja važna i podrška roditelja, dok je komunikacija nastavnika i učenika u svakom obliku moguća i korisna.

Termin online učenje, često ne dolazi sam te se uz njega, gotovo neizbježno, spominje učenje na daljinu. Učenje na daljinu u prvi plan stavlja činjenicu da je osoba koja želi usvojiti znanje, geografski udaljena te se stoga kao osnovni način prijenosa znanja koriste računala, odnosno internet (Moore i sur. 2011). Nadalje, Al Arimi (2014, str. 83), definira učenje na daljinu kao „područje obrazovanja koje se fokusira na pedagogiju/andragogiju, tehnologiju i

² Navedeni model prikazan na slici 1. preuzet je iz rada autora Zornić, D. i Hasanović, E. (2011). po nazivom *Uloga interakcije u online učenju*, koji je dostupan na: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/37351811/Uloga_interakcije_u_online_ucenju-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1642119001&Signature=EompQBrzLxmeOgwc9i2GxgSHOQrf9cLhpV9Od~JC8RAzWHAD9935pPxRBcNUpFc-3eo7UOY0CeG3sWLiOkitQGcL9i7CF81ebjXb7UzJizGitG-qAj2GsoeNZGu64TOffB0vsNvjXS2dTGLAAnkPIUMVivIz~JGhkLrBQNchQIQQ7KhILVMLIjoFogEwytFScajQla5ZfVcKZdMKYZELJtyASi8-YFGEhDdkfvIX3EneOgU1mbRjA1nyto01N3Pji6OzyKFtDigitVsbx-i3KD-C7Y7gosZ6ChZmlG~WeQmN28dRF2i3b5Vw8fMEqrm~0-4-RPR0RhbDHeOxDMwotA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

dizajn nastavnog sustava koji su učinkovito uključeni u pružanje obrazovanja učenicima te nastavnik i učenik mogu komunicirati asinkrono i sinkrono“. E – učenje (e-learning), prevodi se kao elektroničko učenje te se smatra tradicionalnim načinom učenja koje je stavljeno u elektronički oblik, služeći se dostupnom tehnologijom (Kumar Basak i sur., 2018). Naposljetku, online učenje, smatra se sveukupnim iskustvom i dostupnošću putem online platformi, koristeći se tehnologijom kako bi se ostvario cjelokupni proces učenja (Moore i sur., 2011). Vidljivo je dakle, da sva tri termina podrazumijevaju prijenos znanja i informacija korištenjem tehnologije te određenu fizičku udaljenost između subjekta.

Online nastava podrazumijeva korištenje neke od platformi predviđenih za takvu vrstu rada, kao što su primjerice MS Teams ili Google Classroom, opremljenost ustanove s potrebnim uređajima za realizaciju takvog oblika nastave te naposljetku kompetencije nastavnika za poučavanje online putem (Marcuš Logožar, 2021). Može se reći kako je online nastava relativno novi pojam posebice nastavnicima, a promicanje njezine važnosti naglo se desilo pandemijom COVID -19. Nastavnici i drugi odgojno obrazovni djelatnici time su bili potaknuti na promišljanje o potrebnim kompetencijama za izvedbu takvog oblika nastave kao i o vlastitoj spremnosti da se takve kompetencije usvoje (Mehić i Hadžić, 2020). Ipak, valja naglasiti kako je online nastava, iako većinom nedovoljno poznat oblik nastave, predmet proučavanja posljednjih desetljeća u vidu mijenjanja konteksta poučavanja prilikom čega se daje veći značaj mrežnim okruženjima i alatima, ne bi li se prenosile informacije koje su potrebne za konstruiranje znanja (Yates i sur., 2021). Pitanje koje online nastava svakako nosi sa sobom je pitanje sadržaja koje se prenosi učenicima i smanjenje sadržaja kurikuluma na način da se ono svede samo na bitne stavke. No kako odrediti što je bitno? Pri odgovoru na to pitanje, Cahapay (2020), ističe kako se valja služiti sljedećim kriterijima: značaj, relevantnost i korisnost.

U kontekstu promjene u vrijeme pandemije, ona je u najvećoj mjeri vidljiva kroz online nastavu koja je ograničila interakciju, smanjila angažiranost učenika te dovela do problema u samoj organizaciji obaveza i vremena (Oyedotun, 2020). U vrijeme pandemije, komunikacija škole s učenicima odvijala se na dnevnoj razini, u svrhu pomoći i podrške, slanja materijala i zadržavanja stabilnosti u samom funkcioniranju. Usprkos tome, slanje materijala nije moglo zamijeniti kvalitetno odrađene sate uživo, ostavljajući izazove pred samim učenicima (Anger i sur., 2020).

Događaj koji je online nastavu stavio u centar odgojno obrazovnog svijeta, svakako je pandemija COVID – 19 te će se kroz nastavak ovog rada fokus staviti upravo na obrazovanje iz perspektive učenika u vrijeme pandemije.

3.2. *Obrazovanje na početku pandemije COVID – 19 u Republici Hrvatskoj*

Online nastava, prije pandemije COVID – 19 u Republici Hrvatskoj bila je većinski povezano s visokoškolskim ustanovama. U svijetu online nastava postaje standard obrazovanja dok se u Hrvatskoj još uvijek smatra alternativom nastavi koja se odvija uživo u prostorijama obrazovnih ustanova, a njezini su kriteriji izvođenja postavljeni tek 2013. godine kada je riječ o visokoškolskim ustanovama (Katavić i sur., 2018). Početak pandemije doveo je do zatvaranja škola i uvođenja novih, drugačijih oblika nastave i u Hrvatskoj, gdje je fokus bilo upravo digitalno okruženje. U Hrvatskoj je organizacija nastave bila različita s obzirom na razrede. Niži su razredi nastavu realizirali hibridnim načinom, putem javne televizije i rješavajući dodatne zadatke zadane od strane učitelja, dok se kasnije nastava vratila u prostore škole. Učenici 5. do 8. razreda kao i srednjoškolci, nastavu su pratili putem video lekcija koristeći razne platforme za nastavu na daljinu. U kontekstu visokog obrazovanja, krajem veljače 2020. godine izdane su upute za prilagodbu svakodnevnog života u Republici Hrvatskoj. Prve su upute upućivale na korištenje tehnološke opreme u svrhu komunikacije, omogućivanje osobama koje su u rizičnim skupinama da ostanu kod kuće, postupke vezane uz održavanja prostorija i vlastite higijene (Šušak, 2021). Srednje škole u Republici Hrvatskoj u nastavnoj godini 2019./2020. državnu su maturu provodile po Uputama za provedbu državne mature tijekom epidemije koronavirusa (COVID-19) ljetni rok – lipanj 2020. godine. Upute je izdao o Hrvatski zavod za javno zdravstvo, a izrađene su u suradnji s Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje obrazovanja i Ministarstvom znanosti i obrazovanja.

Dokument kojeg je veoma važno istaknuti su *Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanima s COVID-19* izdani od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske u kolovozu 2020. godine. U uputama se navodi kako su predložena tri modela odgoja i obrazovanja, model A, B i C. Model A podrazumijeva nastavu u školi, prilikom čega se svi učenici nalaze u školi uz pridržavanja epidemioloških mjera, a navodi se rad u dvije smjene kao i obveza nošenja maski. U modelu B učenicima je omogućen mješoviti model praćenja nastave dijelom u školi i dijelom na daljinu. Naime osmišljeno je da učenici od prvog do četvrtog razreda prate nastavu u školi, a učenici viših razreda kao i učenici srednjih škola prate nastavu djelomično u školi, a dijelom na daljinu. Model C podrazumijeva da nastava započinje te da se odvija korištenjem modela učenja na daljinu. Nadalje, iz *Akcijskog plana za provedbu nastave na daljinu*, koje je izdalo Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 3. srpnja 2020. godine vidljivo je kako je Hrvatska bila u mogućnosti prijelaza na online nastavu zbog prethodne reforme obrazovanja 2016. godine, koja 2017. uključuje i digitalnu transformaciju. Nadalje, 2018.

godine Informatika se uvodi kao obavezan predmet za pete i šeste razrede osnovnih škola. Akcijski plan navodi kako je Ministarstvo znanosti i obrazovanja započelo s pripremama za nastavu na daljinu početkom ožujka 2020. godine, a bilo je potrebno dva tjedna kako bi se razradila strategija te realizirale sve potrebne pripreme. U kontekstu koordinacije same pripreme, vođenje je prvenstveno bilo na Ministarstvu znanosti i obrazovanja, no valja napomenuti i doprinos Hrvatske akademske i istraživačke mreže – CARNET, Sveučilišni računski centar – SRCE, Agenciju za odgoj i obrazovanje – AZOO, Agenciju za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih – ASOO i Agenciju za mobilnost i programe EU – AMPEU. Dva ključna principa navedena u Akcijskom planu su pristup obrazovanju za sve učenike, a razina digitalizacije sukladno dobi te da svako rješenje mora imati dodatni, rezervni plan i mogućnost praćenja nastave na daljinu. Uspostavila se i suradnja s javnom televizijom, komunikacija s roditeljima realizirala se i putem društvenih mreža kao i pozivima.

U Hrvatskoj je za vrijeme pandemije COVID – 19 posebna pozornost, kako ističe Ministarstvo znanosti i obrazovanja u svom Akcijskom planu, bila posvećena maturantima. Organizirane su videolekcije u svrhu pripreme za ispite državne mature te je po prvi puta organizirano probno pisanje eseja u online okruženju.

3.3. Dosadašnja istraživanja u Hrvatskoj i svijetu o obrazovanju tijekom pandemije

Pandemija COVID – 19 područje je interesa istraživača diljem svijeta, iz različitih područja znanosti, pa tako i iz područja obrazovanja. Istraživanja su prije svega sagledala koncepte online nastave, stavove učenika, nastavnika i drugih odgojno obrazovnih djelatnika o obrazovanju tijekom pandemije kao i promjene koje su se javile i ostavile posljedice na obrazovanje. Nastali su prijedlozi u kontekstu provedbe procesa učenja i poučavanja, a rezultati istraživanja bila su podloga za nošenje s ovom teškom globalnom situacijom. Važno je sagledati dosadašnja istraživanja ne bi li se uočile promjene koje su izazvane pandemijom COVID-19 te sagledala reakcija pojedinih zemalja na iste.

U skladu s navedenim, valja prvenstveno sagledati istraživanja na području online nastave koja su online nastavu proučavala prije same pandemije, ne bi li se dobio potpuniji uvid u promjene koje su nastale. Jedno takvo istraživanje je ono autora Bulić i Kostović Vranješ (2019) sa ciljem da se utvrdi hoće li učenici eksperimentalne skupine, koji u radu koriste potpuno online nastavu na sustavu e-učenja, biti samoodgovorniji za pisanje i oblikovanje

domaćih zadaća u odnosu na kontrolnu skupinu koja u radu koristi aktivne metode rada u suvremenoj nastavi. Rezultati ukazuju na povećanje motivacije radom na sustavu Moodle čime su učenici potaknuti na samoodgovornost, pisanje domaćih zadaća jednako kao i aktivno učenje uz primjenu suvremenih nastavnih strategija. Uočen je bolji uspjeh te veća razina zadovoljstva učenika tijekom primjene sustava Moodle.

Nadalje, istraživanje Runtić i Kavelj (2020) čiji je cilj bio ispitati iskustva i mišljenja o nastavi na daljinu učenika viših razreda osnovne škole (5. - 8. razred) tijekom pandemije bolesti COVID-19, dolaze do sljedećih rezultata. 87% ispitanika ima odgovarajuću tehnološku opremu koja im omogućava praćenja nastave kod kuće, dok njih 13% ima značajnije poteškoće u tom pogledu. Učenici, njih 71% navodi kako prilikom nastave koja se odvija kod kuće provode manje dodatnog vremena radeći za školu nego kada pohađaju nastavu u školi. Na pitanje o zadovoljstvu nastave na daljinu, najveći postotak njih 38% uglavnom je zadovoljno, dok je potpuno nezadovoljno 8% ispitanika. Nadalje, govoreći o zadovoljstvu učenika nastavom u vrijeme pandemije COVID-19 u kontekstu Republike Hrvatske, svakako je potrebno spomenuti istraživanje Ristić Dedić i Jokić (2021) sa ciljem da se utvrdi razina i odrednice zadovoljstva učenika novim praksama te da se ispita doživljaj nastave na daljinu u odnosu na učioničku nastavu. Rezultati ovog istraživanja ukazali su na sljedeće: razina zadovoljstva je osrednja, a interes učenika za upotrebu računalnih uređaja je jedan od značajnijih prediktora zadovoljstva. Učenici u prosjeku preferiraju nastavu u učionicama kada je riječ o kvaliteti samog nastavnog procesa te razine opterećenosti školskim obavezama. Ipak valja istaknuti postotak od 15% učenika koji su nastavu na daljinu procijenili kao kvalitetnijom od učioničke nastave.

Pandemija COVID-19 i obrazovanje, postala su dva pojma koja se u istraživačkim radovima nerijetko povezuju, naglašavaju se promjene koje su posljedično nastale te se daje primjer kako iznenadna situacija preispituje i snažnu strukturu obrazovnih institucija. Stoga su se postavljala pitanja kako obrazovanje može omogućiti učenicima i studentima sve potrebne mogućnosti te dovoljnu podršku u vidu promjena koje i oni sami prolaze u samoreguliranju svojih školskih obaveza. Neizostavno je govoreći o ovoj temi spomenuti i važnost komunikacije, a primjećuje se kako su se tijekom online nastave u vrijeme pandemije otvorile nove teme u komunikaciji pa su tako učenici i studenti nerijetko dijelili svoje osobne priče, govorili o uvjetima u kojima žive i uče te teškoćama u kojima se nalaze zbog novonastale situacije (Neuwirth i sur. 2021). Vidljive su mnoge promjene, a Daniel (2020) prepoznaje pandemiju COVID-19 kao jednu od najvećih promjena u obrazovnom sustavu uslijed koje je

došlo do potrebe za vrlo brzim reagiranjem od strane obrazovnih ustanova. U procesu promjena trebalo je voditi računa o individualnosti učenika, kao i potreba roditelja i obrazovnih djelatnika.

Kada govorimo o napretku i savjetima o poboljšanju uvjeta online nastave, valja napomenuti kako je zadovoljstvo učenika i studenata usko povezano uz individualni pristup koji im se pruža kao i uz komunikaciju koju ostvaruju s nastavnicima i profesorima. U nedostatku važnih aspekta komunikacije kao što su emocionalni ton, gestikulacija, govor tijela i sl. učenici mogu osjetiti odsutnost kada se nastava provodi putem online platformi (Neuwirth i sur., 2021). Istraživanja ukazuju i na potrebu fokusa na učenike koji su osjetljivi u svojim radnim navikama te nužno trebaju nastavnike koji će voditi proces učenja i prijenos znanja (Treve, 2021). Sve što je dosad bilo poznato u kontekstu obrazovanja, podliježe preispitivanju tijekom i nakon pandemije. Cahapay (2020) napominje kako je važno, u kriznim situacijama, imati cilj pripravnosti koji se mora implementirati u nastavni plan i program te potiče obrazovne institucije na davanje fokusa upravo pripravnosti u naglo nastalim situacijama. Selvaraj i sur. (2021) ističu kako učenici u Indiji navode da je olakšavajuća okolnost bila evaluacija njihovih postignuća putem zadaća i ostalih zadataka te iskazuju nezadovoljstvo ispitima provedenim putem računala. Vidljivo je kako se potreba za promjenama javljala spontano tijekom prijelaza na online nastavu te da su istu zapazili učenici diljem svijeta.

Kada je riječ o gubitku u kontekstu znanja i kompetencija, valja sagledati širu sliku stanja koje je pandemija donijela u svijet. Gubitak, u kontekstu obrazovanja, nije samo gubitak jednog određenog razdoblja ili djela semestra već je gubitak mogućnosti s obzirom na preseljenje nastave u okruženje vlastitog doma. Samim se time veću odgovornost daje roditeljima ili skrbnicima u vođenju i provjeri izvršavanja školskih obaveza svojeg djeteta, a odgovornost škole kao institucije očituje se u pripremljenosti za krizne, iznenadne situacije (Van der Berg i sur. 2020).

Istraživanje Marshall i sur. (2020) navodi kako gotovo 93% nastavnika iz Engleske nisu poučavala putem interneta prije prijelaza na online oblik nastave, a usprkos tome, 49% nastavnika procijenilo je da su se osjećali spremno za izvođenje nastave na taj način. Pandemija je potaknula nastavnike da propitkuju sam značaj svoje profesije, zadataka koje taj posao nosi i načine na koje svoje znanje prenose učenicima. Nastavnici navode kako su u vrijeme pandemije prepoznali značaj komunikacije sa svojim učenicima kao i ulogu u emocionalnoj podršci. Sukladno rečenom, iz istraživanja Kim i sur. (2021) proizlazi važnost povezanosti, autonomije i kompetencija koju naglašavaju upravo nastavnici.

Autori Yates i sur. (2021) izvještavaju o istraživanju koje je primijenilo okvir Kearneyja i sur. kao objektiv za ispitivanje učeničkog iskustva online učenja kod kuće tijekom Covid-a19. Ovaj okvir pruža tri karakteristike koje utječu na iskustvo učenika pri korištenju digitalnih uređaja za učenje: personalizaciju, autentičnost i suradnju. Učenici srednjih škola u posljednje dvije godine školovanja (n=1975) odgovorili su na upitnik koji se sastojao od objektivnog tipa pitanja i otvorenih pitanja. Rezultati su ukazali kako učenici koji su provodili manje vremena učeći od kuće, njih 66% smatra da je manje naučilo kod kuće nego u školi, dok kod učenika koji su provodili više vremena učeći kod kuće 35% smatra da su naučili više. Samo manjina (10%) preferira učenje kod kuće, mjesto izbora je škola, ali s većom kontrolom korištenja vremena. Nambiar (2020) u svom istraživanju navodi kako učenici procjenjuju da su u online nastavi bili više lijeni te kako su trebali dodatnu motivaciju, obaveza je bilo više u usporedbi s tradicionalnim oblikom nastave te su otežano upravljali svojim vremenom i aktivnostima. Prema Radha i sur. (2020) 83% ispitanika njihova istraživanja smatra kako je online učenje poboljšalo njihove vještine u pogledu izvršavanja obaveza i svladavanju gradiva.

S obzirom na fokus ovog rada na maturante, korisno je spomenuti istraživanje provedeno u Kini 2022. godine. Yu i sur. (2022) proveli su istraživanje sa ciljem ispitivanja percipiranog utjecaja COVID-19 na ishode mentalnog zdravlja (anksioznost, depresija i posttraumatski rast) i uloge otpornosti i smisla u životu kod kineskih maturanata. Rezultati su pokazali da je 4,4% i 5,8% sudionika imalo simptome anksioznosti i depresije, dok je 13,3% razvilo posttraumatski rast. Autori zaključuju kako je stres i depresija bila naglašena tijekom pandemije COVID-19 kod maturanata te da su otpornost i smisao života služili kao važni zaštitni čimbenici mentalnog zdravlja u doba pandemije.

Istraživanja o iskustvima maturanata tijekom pandemija provedena su i u Irskoj. Émon i sur. (2021) proveli su 14 dubinskih intervjua kako bi stekli uvid u utjecaj ograničenja zbog koronavirusa na živote, obrazovanje i planove maturanata u Irskoj. Od 14 sudionika istraživanja, njih 13 je planiralo nastaviti obrazovanje u visokoškolskim ustanovama, dok je jedna sudionica planirala uzeti jednu godinu pauze te nakon toga upisati željeni studij. Istraživanje pokazuje kako su svi sudionici imali probleme sa disciplinom u kreiranju vlastite rutine učenja i izvršavanja školskih obaveza kod kuće, jer su im u tome, prethodno, uvelike pomagali nastavnici. Kao jedna od većih smetnji tijekom praćenja online predavanja, a kasnije i učenja, navode se društvene mreže koje su se, s obzirom na okolnosti, mogle koristiti bez da nastavnici saznaju. Samim time, korištenje mobitela tijekom nastave, pružalo je smetnju u praćenju iste. Sudionici navode kako nastanak same situacije nije bio u njihovoj kontroli te

većina njih smatra da su se dobro snašli u novonastaloj situaciji te da su putem naučili mnogo toga o sebi. Sudionici ne prepoznaju značajne promjene koje bi im narušile uspješni završetak školovanja. Izazove prepoznaju Lozovoy i Zashchitina (2019) te navode kako, usprkos porastu online edukacija od 2011. godine, prilagodba na takav oblik obrazovanja nosi sa sobom i negativne strane koje prepoznaju učenici i nastavnici. Autori kao negativne strane navode upravo povećani stupanj samostalnosti kod učenika i potrebu za razvijanjem samoanalitičkih vještina, samokontrolu i samoprocjenu. Također navode i problem povezan s motivacijom, koju nerijetko moraju poticati nastavnici, dok se u online okruženju stavlja naglasak na samomotivaciju.

Državna je matura iz matematike, autorima Csapodi i Hoffmann (2021), predstavljala primjer transformacije rigidnog sustava preko noći. Autori se osvrću na maturu u Mađarskoj te situaciju pandemije vide kao svojevrsnu priliku za promjene i transformaciju onih dijelova obrazovanja čija se promjena dugo iščekivala. Naglašavajući potrebu za reformom matematičkih ispita mature, autori promjenu najviše spominju u kontekstu ispita koji će kod učenika poticati, ali i ispitati njihovo kritičko i logičko razmišljanje. Istraživanje Chatterji i Li (2021) ukazuje kako je tijekom pandemije COVID – 19 praksa nekih srednjih škola bila smanjenje standarda kako bi se učenicima olakšalo polaganje ispita u novonastaloj situaciji. Također, autori navode kako je veća spremnost škola na nove situacije i organizacija probnih ispita državne mature ključna u prilagodbi kad je riječ o pandemiji COVID-19. Istraživanje Jokić i Ristić Dedić (2022) ukazuje na podatke o tome kako je u školskoj godini 2020./2021. 56% učenika završnih razreda srednjih škola polazilo pripreme tečajeva. Od toga 31,5 % učenika je pripreme polagalo u školama. Kada je riječ o priprema, Bračun (2016) navodi kako je kvaliteta i uspješnost održanih priprema u porastu kao i sam interes učenika za iste.

Kako bi se dobio kvalitetniji uvid u samo zadovoljstvo iskustvima maturanata valja istaknuti kako je Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja 2020. godine proveo ispitivanja o iskustvima i zadovoljstvu nastavom na daljinu. Maturanti su bili ispitani u dva ispitivanja, putem online upitnika, prvo je provedeno u travnju 2020.godine, a drugo nakon polaganja ispita državne mature. Rezultati ukazuju na sljedeće: gotovo 90% maturanata izjavljuje da im nemogućnost izravne komunikacije s nastavnicima otežava savladavanje nastavnih sadržaja dok je oko 80% maturanata imalo je poteškoća s organizacijom vremena u uvjetima nastave na daljinu. Ispitivanje Centra pokazalo je kako 25% maturanata nema vlastitu sobu, 35% maturanata nema vlastito računalo, 15% maturanata nije imalo odgovarajuću računalnu opremu te da ih je preko 60% u većoj ili manjoj mjeri imalo poteškoća s internetom

tijekom nastave na daljinu. Ispitivanje Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2020) ukazuje na to kako gotovo 90% maturanata smatra da bi bilo dobro da su se ranije tijekom školovanja imali prilike susresti s ispitima sličnim državnoj maturi, a čak 75% ih je izjavilo da je online nastava od njih iziskivala više napora nego uobičajena nastava. Oko 50% maturanata su pohađala dodatne pripreme za ispite državne mature, od toga oko 60% u specijaliziranim ustanovama. Nakon provedenih ispita, 40% onih koji su pohađali pripreme tvrde da im pripreme nisu bile korisne i da su se mogli pripremiti i sami.

Nadalje, istraživanje provedeno u Velikoj Britaniji autora Peimani i Kamalipour (2021) bavilo se iskustvom proučavanja metoda istraživanja urbanog dizajna tijekom online nastave u Ujedinjenom Kraljevstvu. Istraživanje upućuje na važnost prilagodbe te omogućavanju mješovitog oblika poučavanja, gdje fokus nije isključivo na online učenje ili učenju u obrazovnim ustanovama, već se radi o kombinaciji istih. Također, valja naglasiti kako online učenje u kontekstu ovog istraživanja uzrokuje više razlika između subjekta obrazovnog procesa zbog nejednakosti po pitanju dostupnosti potrebne opreme kako bi pristupili online platformama. Izazov za mnoga sveučilišta i obrazovne institucije otkriven je u pružanju savjeta i uputa akademskom osoblju i studentima kako bi se razvile njihove vještine tehnološke pismenosti. Još je jedan važan rezultat ovog istraživanja taj da su studentima posebice važne povratne informacije od strane profesora koje moraju biti učestale. Govoreći o visokoškolskom obrazovanju, valja istaknuti istraživanje Kanik (2021) čiji je cilj bio istražiti percepciju i angažman u reaktivnom online obrazovanju tijekom pandemije. Autor reaktivnim online obrazovanjem naziva online obrazovanje koje je nastalo usred promjene i koje se razlikuje od tradicionalnog obrazovanja s kojim su studenti upoznati. Rezultati pokazuju da su studenti imali ukupnu negativnu percepciju svog iskustva u online nastavi. Međutim, pokazali su visok angažman s internetskim obrazovanjem i imali su više akademsko postignuće u semestru kada se obrazovanje provodilo putem online platforma nego u prethodnom semestru. Ukoliko obrazovanje stavimo u širu sliku, valja napomenuti kako je pandemija prekinula veoma društveno važan proces u globalnom kontekstu, prekogranično kretanje studenata. Mobilnost studenata smanjena je mjerama koje je sa sobom donijela pandemija te je stoga posljedično pao broj partnerskih suradnji između sveučilišta različitih zemalja (Treve, 2021).

Proučavajući obrazovanje tijekom pandemije COVID-19, neizbježno je sagledati izazove koji su se pojavili u novom načinu učenja, kao i prednosti koje su prepoznate u novonastaloj situaciji. S obzirom na rečeno, valja spomenuti istraživanje autora Alam (2020) provedeno u Bangladešu. Autor prepoznaje mogućnosti tijekom pandemije COVID-19, u nastajanju

kvalitetne komunikacije između profesora i studenata te kroz online predavanja koja su, kako navode studenti, bila svojevrsna motivacija da završe godinu na vrijeme neovisno o krizi s pandemijom. Također je prednost online učenja posebice vidljiva kod studenta koji su skloni samostalnoj organizaciji učenja te proučavanja sadržaja za učenje. Kao izazove, autor primjećuje ograničenost u pogledu modela i pristupa učenja. Nadalje, jedan od glavnih izazova jest činjenica da su se studenti i profesori u Bangladešu tijekom pandemije, prvi puta susreli s online nastavom. To je dovelo do otežanog prijelaza s tradicionalnog oblika nastave te duže vrijeme za samu prilagodbu.

Naposlijetku, primjećuje se kako se dosadašnja istraživanja većinski bave temama visokoškolskog obrazovanja, dok se saznanja o srednjoškolskom obrazovanju kao i o prijelazu iz srednje škole u sustav visokog obrazovanja ili par tržišta rada, tijekom pandemije COVID - 19 ne nalaze u velikoj mjeri. Važno je stoga, ukazati na one situacije koje su posebno specifične za učenike, kao što je državna matura u jednom potpuno novom okruženju i uvjetima koji donose promjene za sve subjekte odgojno obrazovnog procesa.

3.4. Preporuke nakon pandemije COVID-19

Iako teška, izazovna i iznenadna, pandemija COVID-19 predstavlja situaciju krize koja sa sobom nosi odraz organizacije zemalja diljem svijeta kada je riječ o potrebi za brzom reakcijom u kontekstu donošenja odluka o promjenama. Služila je kao svojevrsni pokretač promjena koje su nadalje same po sebi bile pokazatelj njihove nužnosti nevezano uz samu pandemiju. Upravo je kao takva, potakla mnoge preporuke koje bi u budućnosti trebale služiti kao smjernice za brzo reagiranje i prilagođavanje novoj situaciji. Sugestije Kruszweske i sur. (2020) ističu kako je potrebno poraditi na računalnim kompetencijama i znanjima prvenstveno kod nastavnika te na kompetencijama kvalitetne komunikacije koja će u obzir uzimati dob učenika, njegovu emocionalnu i komunikacijsku zrelost te druge odrednice koje nastavnik procijeni. Situaciju poput pandemije u kontekstu obrazovanja potrebno je i dalje istraživati što potvrđuje i Karakose (2021) koji je istraživanjem utjecaja pandemije COVID-19 na visokoškolsko obrazovanje te mogućnosti koje je pandemija donijela u vidu obrazovne prakse uočio veliku važnost daljnjih istraživanja pandemije u kontekstu obrazovanja, napominjući kako je važno da takva istraživanja budu na akademskoj razini. U vidu istraživačkog polja obrazovanja, potrebno je osigurati sigurne uvjete i ulagati u infrastrukturu, a praktični rad trebao bi biti u fokusu promjena te osmišljavanja na koji način ga prilagoditi novim potencijalnim kriznim

situacijama. Zbog važnosti prakse, na svakoj razini obrazovanja, nužno je osigurati virtualne mogućnosti koje će biti dovoljno kvalitetna i edukativna zamjena za praksu uživo. Upravo je to smjer, koji Rashid i Yadav (2020) vide kao jedan od bitnijih, a upravo je na to ukazao globalni problem pandemije.

Nadalje, preporuke se odnose i na računalnu tehnologiju koja je doživjela svoju popularnost u školstvu tijekom pandemije, a čini se da se upravo ona nudi kao rješenje za većinu predviđenih problema i situacija, sličnih onoj s COVID-19. Teras i sur. (2020) kao zadatak koji proizlazi iz pandemije prepoznaju potrebu za aktivnim uključivanjem ljudi, mreža, projekata i istraživanja u svrhu prikupljanja informacija. Također navode kako je pandemija potakla širi društveni dijalog o svrsi obrazovanja. Kada je riječ o svrsi obrazovanje i njenoj kvaliteti, Xiao (2021) brigu, jednakost i inkluziju prepoznaje kao temelje kvalitetnog obrazovanja neovisno o uvjetima u kojima se ono odvija. Stoga podsjeća da se na te važne stavke ne smije zaboraviti kada je riječ o pandemiji i promjenama koje je ona donijela kada je riječ o socijalnoj pravdi. Pandemija COVID-19 je potvrdila da obrazovanje ne podrazumijeva samo fizičko mjesto i prostor već je dala opciju šireg virtualnog prostora koji povećava mogućnosti i ruši granice (Tesar, 2021). Stoga je važno razmišljati o formiranju budućnosti koja je spremna na promjene, koja pruža dostupnost svima neovisno o fizičkim faktorima. Takav stav potvrđuje i Arnove (2020) te nadodaje kako će većina zemalja pomiješati online i tradicionalnu nastavu te kako će online nastava imati ulogu povezivanja učenika unutar, ali i izvan zemalja na temelju zajedničkih interesa i u svrhu suradnje obrazovnih ustanova.

Usljed globalne promjene, u obrazovanju se kao temeljni noviteti ističu: nove metode učenja i poučavanja, vrednovanje i ocjenjivanje virtualnim sredstvima, ocjenjivanje koje se odnosi na kontinuirano praćenje tijekom semestra, a ne samo na završne ispite, obrazovne programe koji uključuju virtualni sadržaj, veću upotrebu otvorenih obrazovnih izvora, ulaganje u poboljšanje digitalnih kompetencija obrazovnih djelatnika, projekte koji uključuju timski rad kako bi se nadomjestio nedostatak komunikacije uživo (Mazzara, 2022). Uočene promjene dovele su do preispitivanja kakvo bi obrazovanje trebalo biti, koja je njegova uloga te na koje se aspekte treba fokusirati u novonastalim situacijama. Colao i sur. (2020) smatraju kako je ključ novih promjena dati veći značaj zdravstvenoj pismenosti. Pri tom bi nastavnici poticali učenike na zdravi način života, potičući fizičku aktivnost, osobnu higijenu te sprječavajući rizična ponašanja. Autori navode kako je to ključ u stvaranju odgovornijeg i sigurnijeg društva te da je samo obrazovanje usko povezano sa zdravljem.

Nakon prve godine obrazovanja u vrijeme pandemije, Unicef (2021) je donio spoznaje i prijedloge o tome kako omogućiti kvalitetnije i promjenama sklonu obrazovanje. Navodi se kako postoji snažna potreba za multi – sektorskim odgovorom razvoja obrazovanja i boljom globalnom suradnju u vidu istraživanja i razvoja obrazovanja. Pandemija je, kako navodi Unicef u svojoj knjizi, razotkrila potrebu za sustavnom analizom rizika kako bi se obrazovni sustav adekvatno pripremio za budućnost. Nadalje, jedan važan element poboljšanja obrazovanja su bolji podaci o samome učenju. Sarier i Uysal (2022) u svom istraživanju percepcije srednjoškolskih učenika na prijelaz na online nastavu, ističu da učenici navode sljedeće prijedloge za poboljšanje: stvaranje pristupačnih materijala, informatička podrška od strane sveučilišta i institucija, osiguravanje financijskih sredstava u kontekstu dostupnosti svih potrebnih materijala i uređaja za sudjelovanje u nastavi, fleksibilnost u sudjelovanju učenika, razvoj digitalnih kompetencija te drugačije metode ocjenjivanja.

Mnogi se autori, kao primjerice İçen (2021) slažu kako je prijelaz na online oblik nastave uslijed pandemije i krize koja je zahvatila cijeli svijet, pokazatelj važnosti usvajanja kompetencija za informatičku pismenost još od vrtićke dobi. Upravo se iz tog razloga predlaže da daljnji tečajevi i online predavanja smanje svoju cijenu te postanu dostupniji svima (Kalantzis i Cope, 2020). Takva vrsta učenja i predavanja nudi dinamičnost koja se u učionicama ne može postići s obzirom da su učenici pasivni slušatelji i promatrači. U online nastavi oni mogu sudjelovati, a da pri tom ne ometaju predavača. Usprkos mnogim promjenama koje su se u obrazovanju zadržale nakon pandemije te se pokazale korisnim, Ewing (2021) podsjeća da tek valja vidjeti i procijeniti je li pandemija uistinu pokrenula val promjena ili su se one tek kratkotrajna pojava. Svakako u tom kontekstu valja sagledati različitosti između zemalja diljem svijeta i podršku koju imaju u kontekstu obrazovne politike.

Valja napomenuti kako se primjećuje kako se u stručnoj literaturi pod temom obrazovanja u vrijeme pandemije, učestalo spominje pojam "novo normalno". Pod tim se pojmom prije svega misli na sigurnost, zdravstvenu educiranost, jačanje informatičkih kompetencija te poticanje istraživanja u tom polju (Tria, 2020). Vidljivo je stoga da je pandemija probudila želju i potrebu u obrazovnom svijetu, prema novim, dostupnijim i dinamičnijim oblicima prijenosa znanja, koja podrazumijevaju veću razinu odgovornosti i samostalnosti od učenika, a bolje mentorske vještine kod nastavnika.

Bitna stavka koja je dobila posebni značaj u vrijeme pandemije je vrijeme kojim raspoložu učenici. S obzirom da nastava u tradicionalnom obliku više nije postojala, učenici su svoje vrijeme za učenje mogli organizirati bolje i efikasnije. U online nastavi vrijeme učenja ne

odlazi samo na predavanja koja učenici slušaju već je taj sadržaj dostupan u asinkronom obliku te učenici ne moraju čekati do sljedećeg školskog sata kako bi dobili uvid u tu lekciju ponovno (Zhao i Watterston, 2020). Mnoga istraživanja, kao ono Kruszewske i sur. (2022) navode kako je osim tradicionalnog oblika nastave i online nastave moguća i kombinacija tih načina učenja i poučavanja. Stoga je jedan od prijedloga uvođenje online predavanja, dostupnih materijala i djelomični prijelaz na online okruženje uz provođenje tradicionalnog oblika nastave u školskim klupama. Na taj se način stvara manje iznenadna promjena za učenika i nastavnike te se ostavlja vremena za mogućnost prilagodbe i procjene potencijalnih problema i potreba za poboljšanjem.

Vidljivo je kako je govoreći o online nastavi, neizostavno spomenuti odnose nastavnika i učenika, ali i drugih koji sudjeluju u tom procesu. Važan aspekt obrazovanja svakako su međuljudski odnosi, a ispitanici u istraživanju Celebi i Yilmaz (2021) navode kako je online nastava kod njih uvela promjene u odnosima s obitelji i prijateljima. Kod obitelji je nastala veća povezanost u vidu školskih obaveza te se primjećuje kako su roditelji preuzeli ulogu u nadgledanju učenja i izvršavanja obaveza, dok se kod odnosa s prijateljima iz škole, u online okruženju primjećuje nedostatak. Naime, više od polovice ispitanika navodi kako svoje školske prijatelje vide isključivo u školi, a prijelazom u online učionice to vrijeme s prijateljima više ne postoji. Stoga je prijedlog za daljnja istraživanja, ali i praktične promjene, stavljanje fokusa na međuljudske odnose, kako one između nastavnika i učenika, tako i odnose između samih učenika. U kontekstu komunikacije, valja istaknuti i onu između nastavnika i roditelja. Nastavnici matematike, u istraživanju Toptas i sur. (2021), navode kako je gradivo njihovog predmeta posebice teško kada je riječ o prijelazu na online nastavu, a kao sugestije napominju upravo kvalitetnu komunikaciju s roditeljima u svrhu praćenja napretka učenika. Također navode važnost čitanja knjiga, pripremljenosti za online predavanja, postavljanje dodatnog video materijala kojemu učenici mogu pristupiti a koji nije samo njihovo predavanje.

4. PRIKAZ METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA

4.1. *Predmet istraživanja*

Pandemija COVID-19 dovela je do brojnih istraživanja u području odgoja i obrazovanja koja su pružila uvid u promjene koje su se dogodile unutar same strukture nastave, kao i u zadovoljstvu dionika obrazovnog procesa s izvođenjem nastave u online obliku. Usprkos tome, primjećuje se kako nedostaje kvalitativnih istraživanja koja će ponuditi uvid u detaljna i dubinska iskustva određenih subjekta te prikazati događaj pandemije COVID-19 kroz njihovu perspektivu. Učenici završnih razreda srednjih škola, kojima je obaveza polaganje ispita državne mature, skupina su koja nije dovoljno zahvaćena istraživanjima, a potencijalni su izvor veoma važnih podataka i saznanja o cjelokupnoj organizaciji, promjenama, prednostima i nedostacima koje je pandemija COVID-19 donijela u sferu obrazovanja. Situacija koja je zahvatila cijeli svijet te koja je primjer promjene koja traži naglu reakciju, iziskuje daljnja istraživanja posebice onih područja koja su sama po sebi dovoljno zahtjevna i specifična, kao što je polaganje ispita državne mature i završni mjeseci pohađanja srednje škole.

4.2. *Opći cilj istraživanja*

Cilj ovog istraživanja je dobiti uvid u iskustva maturanata, koji su bili ujedno i prva generacija maturanata u pandemiji COVID - 19, s organizacijom, potporom i provedbom državne mature i online nastave, s posebnim naglaskom na načine prilagodbe učenja i promjene izvršavanja školskih obaveza u novonastaloj situaciji.

4.3. *Temeljno istraživačko pitanje i specifična istraživačka pitanja*

Temeljno istraživačko pitanje:

S kojim su se izazovima i promjenama nosili maturanti prilikom online nastave te pripreme i polaganja ispita državne mature tijekom pandemije COVID-19 u školskoj godini 2019./2020. te na koji su način doživjeli njihovu organizaciju i provedbu u svojoj školi?

Specifična istraživačka pitanja obuhvaćaju četiri područja koja se u ovom diplomskom radu analiziraju te prikazuju iz dobivenih rezultata. Kako bi se ponudio odgovor na temeljno istraživačko pitanje, specifična istraživačka pitanja su dovela do razumijevanja organizacije i provedbe državne mature i online nastave u vrijeme pandemije, promjena u načinu učenja i izvršavanju školskih obaveza, zadovoljstva uspjehom i podrškom te razumijevanja prilagodbe u novonastaloj situaciji. Odgovori na ova specifična istraživačka pitanja nude prikaz cjelokupnog iskustva maturanata državnom maturom i online nastavom u vrijeme pandemije.

Specifična istraživačka pitanja:

1. Što nam iskustva maturanata govore o organizaciji i provedbi državne mature i online nastave u novonastaloj situaciji uzrokovanoj pandemijom COVID-19?
2. Koje su se promjene dogodile u načinu učenja i izvršavanja školskih obaveza te pripreme za državnu maturu kod prve generacije maturanata u pandemiji COVID-19 te smatraju li maturanti te promjene kao potencijalne faktore vlastitog (ne)uspjeha na državnoj maturi?
3. Što nam iskustva maturanata govore o potpori škole u kontekstu pripreme za ispite državne mature u situaciji pandemije COVID-19?
4. Na koji način su se maturanti prilagodili novonastaloj situaciji u kontekstu izvršavanja svojih obaveza te završavanja srednjoškolskog obrazovanja te na koji su način doživjeli tu prilagodbu?

4.4. Metode istraživanja

U kontekstu pisanja diplomskog rada provedeno je istraživanje za koje je odabran kvalitativni nacrt, a kao metoda istraživanja koristio se polustrukturirani intervju. Kvalitativna istraživanja vezana su uz mnoge znanstvene discipline, a posebice su važna za područje odgoja i obrazovanja, jer proučavaju socijalne relacije između nastavnika i učenika (Halmi, 2013). Kvalitetno istraživanje donosi dublji uvid u zbivanja, svakodnevne probleme u društvu te skuplja informacije o iskustvima, percepciji i ponašanjima ispitanika (Tenny i sur. 2017). U skladu s rečenim, a kako i navodi Maxwell (2008), kvalitativna istraživanja podrazumijevaju

širi pristup oblikovanju i provedbi istraživanja kao i više spontanosti te manje strogog nacрта. Kvalitativna se metodologija bavi akterima proučavajući ih iz perspektive socijalnog i povijesnog konteksta te u tom procesu nastoji dati značenje pojedinim radnjama, doživljajima i interpretirati smisao (Halmi, 2013).

Odabran je upravo polustrukturirani intervju zbog određene doze fleksibilnosti u pitanjima i odgovorima no da se pri tom ne narušava temeljna svrha ovog istraživanja. Za potrebe ovog istraživanja provedena su ukupno šest polustrukturirana intervjua. Fleksibilnost, kao najvažniju značajku polustrukturiranog intervjua, ali i kao sam ključ uspjeha provedbe istog, naglašavaju Horton i sur. (2004) . Prema Bogner (2000) polustrukturirani intervju je specifičan po tome što iako vođen od strane samog istraživača, zadržava nenamještenu atmosferu te je moguće i poželjno usmjeravanje razgovora prema novim temama i problematici koja se spontano spomene tijekom provođenja intervjua. Odabir polustrukturiranog intervjua omogućio je sudionicima ovog istraživanja slobodno kretanje u smjeru nekih tema koje nisu nužno navedene u samim pitanjima, uz vodstvo istraživača kao voditelja samog procesa. Također je važno napomenuti da je prema McIntosh i Morse (2015) važna stavka polustrukturiranih intervjua i neverbalna komunikacija između istraživača i sudionika istraživanja. Stoga je prednost provedbe intervjua uživo vidljiva upravo u prilici istraživača da zamijeti neverbalnu komunikaciju i uvrsti je u svoje rezultate istraživanja. U slučaju ovog istraživanja, komunikacija je uspostavljena putem online platforme Zoom, koristeći kameru kako bi se dobio uvid i u, vrlo važnu, neverbalnu komunikaciju. Odluka o provedbi intervjua putem online platforme donesena je od strane istraživača, a diskutirana je sa sudionicima te prepoznata kao opcija koja je zbog geografske udaljenosti i vremenskog okvira bila najpogodnija za obje strane. Svih šest polustrukturiranih intervjua provedena su u razdoblju tijekom srpnja 2022. S obzirom da je godina izrade ovog diplomskog rada 2024 uočava se kako sama tematika pandemije nije više aktualna, a interpretaciju rezultata istraživanja potrebno je staviti u kontekst vremena u kojem je do rezultata došlo. To sa sobom nosi izazov u smislu odmaka od sadašnjeg stanja u kontekstu percepcije pandemije i online nastave kao i izazov u odabiru stručne literature. Sudionici su obavješteni o načinu provedbe istraživanja putem e – maila, pružene su im sve informacije o istraživanju te im je poslana Suglasnost sudionika istraživanja koja ih obavještava o čuvanju anonimnosti njihova identiteta koju su svi sudionici potpisali.

4.5. Opis instrumenta i uzorka istraživanja

Instrument istraživanja korišten u ovom istraživanju za potrebe pisanja diplomskog rada je protokol intervjua. Protokol intervjua sastojao se od četiri glavne kategorije koje su obuhvaćale niz pitanja usko vezanih uz određenu podtemu. Prva je kategorija bila Organizacija i provedba državne mature, a obuhvaćala je ukupno šest pitanja uz dodatna potpitanja postavljena tijekom same provedbe intervjua. Sljedeća je kategorija Promjene u načinu učenja i izvršavanja obaveza odnosno promjene u samoj pripremi za državnu maturu, koja također sadrži šest pitanja. U ovoj se kategoriji pitanja nastojao dobiti uvid u promjene koje su sudionici zamijetili te uvidjeti na koji su način osvijestili potrebu za istima i kako su ih uveli u svoj način rada i pripreme za državnu maturu. Treća je kategorija bila usko vezana uz Uspjeh na državnoj maturi te se kao takva bavila pitanjima zadovoljstva uspjehom te povezanosti tog uspjeha s novonastalom situacijom pandemije COVID -19 iz perspektive samih sudionika. Važno je naglasiti kako se u sve četiri kategorije primjećuje dodavanje potpitanja izazvanih odgovorima sudionika te istraživačevom željom da dobije dublji uvid u samu temu istraživanja. Iako nisu navedena u protokolu intervjua, pitanja koja su postavljena tijekom intervjua " u trenutku", od velike su važnosti i kao takva doprinose saznanjima ovog istraživanja. Naposljetku, kategorija Ukupno iskustvo državnom maturom obuhvaćala je tri glavna pitanja s dodatnim pitanjima u svrhu objašnjenja i prikaza smjera pitanja. Protokol intervjua prikazan je u ovom radu pod Prilozima.

Nadalje, govoreći o uzorku ovog istraživanja, on je prigodan uzorak jer odabir prigodnog uzorka uključuje odabir najbližih pojedinaca kao sudionika istraživanja, odnosno istraživač bira uzorak na temelju onih sudionika do kojih mu je najlakše doći (Milas, 2009). Do uzorka istraživanja došlo se kontaktiranjem stručnih suradnika srednjih škola na području grada Čakovca koji su pružili informacije o njihovim bivšim učenicima koji su polagali ispite državne mature u školskoj godini 2019./2020. Bivšim učenicima je proslijeđen e – mail s osnovnim informacijama o istraživanju te se na samu provedbu intervjua odazvalo šestero učenika iz različitih srednjih škola. Odabrano je upravo šest sudionika kako bi se ostvarila razlika po pitanju srednjih škola koje su sudionici pohađali te u svrhu uspoređivanja dobivenih rezultata. Svi sudionici istraživanja su pohađali srednju školu u gradu Čakovcu u Međimurskoj županiji. Dvojica sudionika su muškog spola, dok je četvero sudionika ženskog spola. Dvoje sudionika je pohađalo četverogodišnju strukovnu srednju školu, a četvero sudionika gimnazijski program srednjoškolskog obrazovanja. Svi su sudionici 2020. godine prvi put pristupili pisanju ispita državne mature iz obaveznih i izbornih predmeta te su svi sudionici nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja, nastavili svoj obrazovni put na razini visokoškolskog

obrazovanja. Svi su sudionici jednake dobi te su svi u isto vrijeme započeli i završili srednjoškolsko obrazovanje. Kako bi se osigurala anonimnost sudionika istraživanja neće se navesti koji je sudionik pohađao koju srednju školu, jer se ta informacija ne smatra relevantna za ovo istraživanje. Također će se u svrhu očuvanja anonimnosti, sudionike u nastavku istraživanja navoditi kao *Sudionik 1, Sudionik 2, Sudionik 3*, itd.

4.6. Način obrade podataka u istraživanju

Polustrukturirani intervjui, kao što je već navedeno, proveli su se putem Zoom platforme. Nakon provedbe šest intervjua, izradili su se transkripti intervjua na temelju kojih je u nastavku provedeno kodiranje i tematska analiza. Kodiranje je provedeno kako bi se smanjio broj podataka i sveo na one koje su usko vezane uz specifična istraživačka pitanja. Tematska analiza je metoda kojom se identificiraju, analiziraju i interpretiraju obrasci značenja, odnosno teme, unutar kvalitativnih podataka (Clarke i sur. 2015). Nadalje, Terry i sur. (2017) tematsku analizu, odnosno istraživača koji odabire tematsku analizu prilikom obrade podataka, uspoređuju s arheologom koji traži zakopano blago. Autori navode kako je tematska analiza upravo otkrivanje tema koje već postoje, koje su skrivene, kao blago u tlu. Tijekom tematske analize izrađena je trirazinska tematska mreža, koja prema Attride-Stirling (2001) obuhvaća tri stupnja tema: temeljne teme, organizirajuće teme i globalne teme/ globalnu temu. Nadalje, Attride – Stirling (2001) navodi kako se tematske mreže stvaraju redoslijedom od temeljnih tema prema globalnim temama / temi, sa ciljem stvaranja objedinjujućih tema koje sadrže pojmove od nižih prema višim razinama. Trirazinska mreža za potrebe ovog istraživanja izrađena je upravo prema navedenom konceptu. Prvo su određene temeljne teme, kojih je dvadeset, a potom su prepoznate i oblikovane organizirajuće teme koje daju odgovore na specifična istraživačka pitanja. U skladu s time, organizirajućih tema je četiri. Globalna tema obuhvaća podatke i informacije koje daju odgovor na temeljno istraživačko pitanje. Trirazinska tematska mreža ovog istraživanja nalazi se pod Rezultatima i diskusijom (Slika 2).

4.7. Mogući rizici u istraživanju

Kao i u svakom istraživanju, i u ovom se istraživanju valja osvrnuti na moguće rizike. Predviđeni rizik u samom početku planiranja istraživanja bio je nedostatak sudionika, odnosno nemogućnost pronalaska istih zbog nedovoljnog interesa. Taj se rizik uspješno izbjegao, jer je provedeno ukupno šest intervjua, kako je i bilo procijenjeno. Nadalje, kao potencijalni se rizik vidio nedostatak pruženih informacija od strane sudionika s obzirom na temu državne mature

koju su sudionici polagali dvije godine prije intervjua. Sukladno tome, rizik je bio nedovoljno sjećanje na situacije, ponašanja, percepciju određenih događaja u to vrijeme. Usprkos tome, sudionici su se uspješno prisjetili događaja te ponudili vrlo opsežne odgovore uz ugodnu komunikaciju. Kada je riječ o komunikaciji, postojao je mogući rizik neugode od strane sudionika kao i kod samog istraživača. Taj se rizik nije realizirao s obzirom da su sudionici vrlo rado dijelili svoja iskustva i ponudili bogat prikaz svojih ponašanja, stavova, razmišljanja i osjećaja vezanih uz zadanu temu.

4.8. Etičke dileme

Govoreći o kvalitativnim istraživanjima te provedbi intervjua, valja naglasiti potencijalne etičke dileme. Stoga Arifin (2018) navodi kako je, u svrhu zaštite sudionika istraživanja i samog istraživača, potrebno obavijestiti sudionike o cilju i predmetu istraživanja, kao i osiguranju njihove anonimnosti. Nadalje, Arifin (2018) upućuje na provedbu intervjua pojedinačno sa svakim sudionikom u uvjetima u kojima ne može doći do ulaska treće osobe u prostoriju u kojoj se intervju provodi. U slučaju ovog istraživanja, sudionici su bili na vrijeme obavješteni o svrsi istraživanja te su informirani o korištenju podataka koje daju isključivo u svrhe pisanja diplomskog rada. Sudionici su samostalno pristali na obavljanje intervjua online putem, a osigurana im je zaštita tako da samim snimkama i audio zapisima ima pristup isključivo istraživač. Tijekom provedbe intervjua u prostorijama u kojima su boravili, bili su prisutni isključivo istraživač i sudionik te nije došlo do miješanja treće osobe tijekom intervjua. U istraživanju se ne spominje identitet sudionika.

5. Rezultati i diskusija

U ovom dijelu rada slijedi prikaz dobivenih rezultata istraživanja te njihove interpretacija kroz diskusiju. Tematske jedinice po kojima će se rezultati analizirati u skladu su sa specifičnim istraživačkim pitanjima te ih je ukupno četiri kao što je prethodno navedeno.

Slika 2. prikazuje trirazinsku mrežu istraživanja: temeljne teme unutar četiri organizirajuće teme te jedna globalna tema koja odgovara na temeljno istraživačko pitanje. Daljnja analiza rezultata provoditi će se u skladu s trirazinskom mrežom te će se dati detaljni uvid u svaku od temeljnih tema uz odgovore sudionika.

Slika 2. Torazinska mreža istraživanja

5.1. Organizacija i provedba državne mature

Govoreći o organizaciji i provedbi državne mature, iz prikaza tematske mreže (Slika 2.) vidljivo je kako je izvedeno šest temeljnih tema. Temeljne teme odnose se na kvalitetu provedbe državne mature, pozitivne i negativne strane pripreme za državnu maturu, načine na koje je provedena potpora od strane nastavnika u vrijeme pandemije, potrebe za dodatnom podrškom u novonastaloj situaciji, kvalitetu organizacije i stavljanje fokusa na građivo koje je usko vezano uz državnu maturu te (ne)otežanosti provedbe državne mature u vrijeme pandemije COVID-19. Kroz organizirajuću je temu vidljivo kako je organizacija državne mature i online nastave procijenjena u većoj mjeri kvalitetnom, uz naglasak na potporu nastavnika i stavljanje fokusa na same maturante, uz prisutnost određenog osjećaja neizvjesnosti i veće količine samostalnosti u radu koji su doprinijeli otežavanju same organizacije i provedbe.

Sudionici samu provedbu državne mature opisuju kao kvalitetnom zahvaljujući dobroj organizaciji, materijalnim uvjetima koji su im pružani te pripreme koje su im bile omogućene u sklopu same ustanove ili izvan nje. Organizacija se poklapa s prikazom iste od strane Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje te se uočava kako su se sve škole koje su pohađali sudionici pridržavale pravila što je rezultiralo olakšanim iskustvom za maturante. Svi sudionici navode kako je organizacija i provedba državne mature bila kvalitetna, a kao razloge navode sljedeće:

S obzirom kako se sve to odvijalo, mislim da se naša škola jako brzo opremila i prilagodila situaciji. I ako je bilo nekakvih problema, mislim da je ipak sve na kraju ispalo kvalitetno s obzirom na to kaj se dešavalo u svijetu. (Sudionik 2)

(...) omogućeni su nam bili uvjeti s obzirom da je mojoj generaciji bilo sedam razreda. Škola je osigurala materijalne i prostorne uvjete da možemo provesti maturu u skladu s uputama, nismo se previše susretali međusobno. O svemu su nas obavijestili na vrijeme, ponavljali smo pravila puno puta s profesorima prije nego li smo svi bili dobro upoznati sa svime. (Sudionik 3)

(...) što se tiče same organizacije, mislim da je to stvarno bilo sve super. Sve jednostavno, imali smo i probne mature. (Sudionik 4)

Mislim da je državna matura, kad sam ja bila maturant, bila kvalitetno izvedena, jer su se prije same državne mature provodile pripreme iz glavnih predmeta i imali smo čak i pripreme iz izbornih. (...) I sam proces provedbe mature je bio jako dobro organiziran,

sve se provelo na vrijeme, ništa nije kasnilo, tako da se baš moglo vidjeti da su se trudili da nam se maksimalno olakša. (Sudionik 6)

Državna matura, odnosno njezina uloga, prednost i cilj proizlaze iz jednakosti i standardiziranog načina provedbe, omogućujući svim učenicima srednjih škola da pristupe polaganju u isto vrijeme i pod jednakim uvjetima (Glavaš, 2022). Upravo je zbog toga organizacija državne mature kao i njena provedba od velike važnosti posebice u novonastaloj situaciji koja je zahvatila sve škole kako u Republici Hrvatskoj, tako i na globalnoj razini. Vidljivo je kako sudionici istraživanja, u prethodno navedenim odgovorima, ističu uvjete koji se nisu razlikovali od onih prijašnjih godina, kao razlog za kvalitetnu organizaciju i provedbu mature što je u skladu s istraživanjem Chatterji i Li (2021). Također je vidljivo kako su se, sve škole koje su sudionici polazili u vrijeme pandemije, pridržavale uputa Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja te da je upravo to jedan od kriterija kvalitete organizacije prema mišljenju sudionika. Organizacija je, kako navode, podrazumijevala uvjete u kojima su učenici mogli na siguran način pristupiti državnoj maturi, a da pri tom ne osjete značajne razlike u odnosu na prijašnje generacije.

Nadalje, za razumijevanje iskustva maturanata s državnom maturom u vrijeme pandemije, neophodno je sagledati koje segmente ističu kao pozitivne, a u čemu nalaze negativne strane kada je riječ o samoj organizaciji i provedbi mature. Kao pozitivne strane, sudionici navode novonastale uvjete koje nastavu smještaju kod kuće, time pružajući više vremena za rad na materijalu za državnu maturu. Također, kao pozitivno se ističe kontinuiran rad i priprema za državu maturu od strane škole od prvog razreda, probne mature te fokus koji se posebno stavljao na gradivu državne mature, pritom smanjujući obujam gradiva koji ne ulazi u državnu maturu. Iz odgovora sudionika istraživanja vidljivo je koje pozitivne strane u samoj organizaciji i provedbi državne mature navode:

Pozitivno je što se u mojoj školi počelo pripremati za maturu od početka srednje škole, znači prije pandemije. Od početka smo govorili o samoj maturi. Da nismo govorili od početka o maturi, da smo pred kraj počeli onda bi bilo još teže. A pozitivno je bilo u online nastavi to da nismo morali ustajati i ići u školu nego smo bili doma. (Sudionik 1)

Pa to da se maknuo fokus s nebitnih stvari u četvrtom srednje. Tipa koga nije zanimala filozofija nije trebao raditi filozofiju, nebitno mu je bilo. Većinom svi profesori su inzistirali da se pripremamo za maturu jer nam je to ono najbitnije. (Sudionik 2)

(...) ja osobno sam hodao na dosta natjecanja pa sam znao otprilike kak te stvari funkcioniraju. (Sudionik 4)

Bilo nam je puno više ponuđeno nego bi nam bilo ponuđeno da smo bili uživo. (Sudionik 5)

Pa mislim da koliko god se možda činilo da nam se bilo teže pripremati za maturu, meni je bilo lakše, jer smo bili doma i nismo morali provoditi osam sati u školi i onda tek dok dođemo doma krenuti s obavezama još. Nego smo imali cijeli dan da si posložimo. (Sudionik 6)

Iz pojedinih je odgovora sudionika istraživanja vidljivo kako je samostalan rad od kuće za njih bio pozitivan aspekt zbog mogućnosti samostalne organizacije vremena i samog gradiva, što potvrđuje i istraživanje Bulić i Kostović Vranješ (2019) i Werner i Woessman (2023). Samoodgovornost kod nekih učenika potiče motivaciju i veću razinu discipline. Takva vrsta promjene može za učenike biti i negativna, no u ovom kontekstu primjećuje se kako sudionici navode ovu stavku pod pozitivnim promjenama i prilagodbi u vrijeme pandemije. Zanimljivo je da se uočava u primjeru više škola, kako se obujam gradiva smanjio i fokusirao na ono gradivo koje ulazi u ispite državne mature, a takvu vrstu prilagodbe u kontekstu gradiva navode i Chatterji i Li (2021). Pripreme za državnu maturu, u samoj školi ili izvan nje, također su navedene kao ključne za uspješno položenu maturu. Kada je riječ o priprema za maturu, uočeno je kako su se pripreme između škola razlikovale, ali ono što se ističe kao zajednička karakteristika priprema svakako je nedovoljna organiziranost u vrijeme same pandemije. Neki od sudionika kao pozitivnu stranu u tom kontekstu vide pripreme koje su bile kontinuirane tijekom svih godina srednje škole.

U kontekstu negativnih strana same organizacije i provedbe državne mature, kod sudionika se odgovori odnose na neizvjesnost po pitanju gradiva koje ulazi u ispite državne mature i same pripreme za istu, prilagodbu na online nastavu te premalu količinu materijala poslanu od strane nastavnika:

Pa što se tiče same pripreme, profesori su mogli više dati informacija, više materijala za učenje, jer mi nismo imali nastavu, bili smo na online nastavi i to nam je bilo jako

zbunjujuće i profesorima i nama. Mislim da nismo imali dovoljno pripreme za državnu maturu kako bi imali u normalnim uvjetima. (Sudionik 1)

Mislim da bi bilo bolje da su nas profesori više tjerali da obavljamo neke stvari, da smo imali nekakve rokove i kazne u obliku ocjena ako nešto ne napravimo. Jer smo mi svi bili koliko mi mislimo da treba raditi to je dovoljno, nitko te nije forsirao riješi ovo do ponedjeljka, do utorka, nego ono, ako stigneš radi, ako ne stigneš... dobro. (Sudionik 2)

Znači očekivali smo dosta od tih priprema, a na kraju... hrvatski nam je skroz propao. (Sudionik 4)

Pa to da su se neke stvari mogle javiti prije. Do zadnjega nismo znali da li ćemo ići na izborne predmete, to je bilo upitno. Moraš pripremati predmet, a ne znaš da li će uopće biti na maturi. (Sudionik 6)

Iz odgovora sudionika istraživanja vidljivo je kako se nedostaci u kontekstu državne mature u vrijeme pandemije, ne mogu odvojiti od nedostataka usko vezanih uz online nastavu. Ponovno se fokus daje činjenici da organiziranih priprema nije bilo, a želja za njima svakako je postojala, što uočavaju i Bračun (2016) te Jokić i Ristić Dedić (2022). Nadalje, zanimljivo je kako se primjećuje da se samostalnost u radu pojavljuje u odgovorima i u kontekstu pozitivnih i negativnih strana. Samostalnost kao mogućnost raspolaganja vlastitim vremenom i organizacije obaveza na odgovarajući način svakako je vidljiva kao pozitivna. U vidu njenih negativnih obilježja, uočeno je kako nedostaje uputa i rokova od strane nastavnika što rezultira otežanom organizacijom učenja. Vidljivo je iz odgovora sudionika ovog istraživanja kako postoji potreba za većom pomoći i uključenosti od strane nastavnika te kako je veća sloboda u samostalnoj organizaciji ponekad izazov. Primjećuje se kako odgovori sudionika ukazuju na neizvjesnost po pitanju priprema za državnu maturu te kako se organizacija koja je bila stabilna, u vrijeme pandemije počela mijenjati zbog cjelokupne neizvjesnosti na nacionalnoj razini.

Do sada je vidljivo kako je podrška nastavnika, posebice u novonastalim situacijama od iznimne važnosti. Podrška se prepoznaje kroz savjete, slanju dodatnih materijala i organiziranje satova van redovne nastave posvećenih gradivu državne mature. Sudionici navode kako su nastanici u većoj mjeri bili spremni odvojiti dodatno vrijeme van svojeg radnog vremena kako bi nadoknadili nedostatak nastave uživo, a u nekim slučajevima i nedostatak priprema za samu

maturu. Posebice valja istaknuti kako se prepoznaje značaj kontinuiranog rada kroz sve četiri godine srednje škole koji je, usprkos pandemiji i promjenama u učenje, učenicima dao kvalitetnu podlogu da pripreme svoje znanje. Sudionici podršku od strane nastavnika u vrijeme pandemije prepoznaju na sljedeći način:

Oni su nam osobno slali materijale, zadatke, primjere, a ako je netko htio više za maturu, je sam dodatno tražio od profesora. (Sudionik 1)

Često su slali materijale, zadatke po kojima možemo raditi. Uvijek su bili otvoreni ako smo imali kakva pitanja, mogli smo ih pitati za njihovo mišljenje i da li moramo raditi nešto drugačije. Bili su sretni ako nas je nešto dodatno zanimalo i nije im bio problem koliko god da smo ih ispitivali. Što se mene tiče od strane profesora je stvarno sve bilo super. (Sudionik 2)

Profesori su nas od početka školske godine pripremali na ozbiljnost koju matura nosi, bili su otvoreni za pitanja, davali su nam dodatne materijale ako je trebalo. Održavali su se dodatni satovi izvan redovne nastave. Tako da smo imali mogućnosti pitati, potražiti savjet i mislim da su dali sve od sebe da nam u toj situaciji bude što bolje. (Sudionik 3)

Mislim da su nam čak u online nastavi davali puno više materijala ovim svojim osobnih na primjer, koje nam uživo uopće ne bi dali. Stavljali su prezentacije da su nam uvijek dostupne, dok u nastavi uživo bi rekli to morate prepisati i koliko prepisete, tj. uhvatite toliko i imate. Cijelo vrijeme su naglašavali da nam se možete javiti. Pa su organizirali nekakve dopunske nastave na kojima su detaljno prelazili gradivo, na koja smo se mogli uključiti kad god smo htjeli. Bilo nam je puno više ponuđeno nego bi nam bilo ponuđeno da smo bili uživo. (Sudionik 5)

Kada je riječ o novonastalim situacijama, vidljivo je kako je podrška i njen značaj neupitan. Načini kojima se to postiže temelje se na većoj količini materijala za učenje kao i spremnosti nastavnika na dodatne sate podučavanja stoga je vidljivo kako sudionici govore o instrumentalnoj podršci (Strati, Schmidt i Maier 2017) kao onoj koja je bila prisutna u najvećoj mjeri u njihovim školama. Svakako nije zanemarena ni emocionalna podrška, a govoreći o podršci kroz reguliranje učenja, dostupnog materijala i upravljanje interakcijom potvrđuju se navodi Šimić Šašić (2011). Zanimljivo je uočiti kako su nastavnici iz različitih škola pružali prvenstveno instrumentalnu podršku kroz materijale, dok se emocionalna podrška tek nazire kroz mogućnost komunikacije u bilo koje doba i davanju savjeta. Vidljivo je kako pojedini

sudionici prepoznaju nastavnike koji su pružali emocionalnu podršku kao one koje ističu posebno pristupačnima i od pomoći. Iako je instrumentalna podrška bitna, iz odgovora sudionika primjećuje se da se jači značaj daje onim primjerima koji su podršku opisivali kroz savjete, razumijevanje i dostupnost u smislu komunikacije. Moguće je, kako navode i Marshall i sur. (2020), da je pandemija kod nastavnika ojačala značaj emocionalne podrške.

Učenici su prepoznali i potrebu za podrškom prema nastavnicima i istaknuli kako je i za njih ovo bio jedan izazov:

Sigurno, bila nam je potrebna dodatna podrška. To je bila situacija koju nitko nije očekivao i koju nitko nikad nije proživio. Smatram da je i profesorima bila potrebna podrška, jer ni oni nisu ništa slično proživjeli. Ali ipak oni su odrasli ljudi, mi smo bili tek učenici pa smo bili više zbunjeni sigurno. (Sudionik 1)

(...) mislim da je sigurno bila potrebna veća podrška jer nitko nije znao što raditi niti kako će to izgledati kroz mjesec dva niti kad će biti kraj tome svemu i da li bude se sve uopće vratilo u normalu. (Sudionik 2)

Vidljivo je kako je nagla situacija pandemije donijela promjene u do sad, poznatim i svakodnevnim navikama učenja, te je stoga podrška bila neophodna. Svakako valja dati značaj spominjanju podrške nastavnicima koji su se jednako kao i njihovi učenici susreli s mnoštvom promjena, pri tom zadržavajući ulogu onih koji u kontekstu obrazovanja vode sam proces i čine ga pristupačnim svojim učenicima. Potvrđuju se rezultati Fissore, Marchisio i Rabellino (2020) u kontekstu podrške nastavnicima, a primjećuje se kako sudionici iz različitih srednjih škola primjećuju jednaku potrebu kada je o toj temi riječ. Kao što i Marshall i sur. (2020) navode, tako i sudionici ovog istraživanja primjećuju da je kod nastavnika uočena određena razina zbunjenosti i preispitivanja profesije.

Nadalje, sudionici istraživanja samu provedbu državne mature u vrijeme pandemije COVID-19 procjenjuju kvalitetnom uz naglasak na dobru organizaciju. Navode važnost pravila i pridržavanje istih kako bi cjelokupan proces provedbe bio olakšavajući, što je u skladu s preporukama Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Procjenjuju kako je fokus bio u velikoj mjeri na njima, maturantima te kako su nastavnici baratajući gradivom i metodama učenja, stavljali fokus na ono gradivo koje će biti važno za maturu. Organizacija se u svakoj od škola sudionika provela, kako navode, na ispravan način bez kršenja pravila i mjera zaštite tijekom pandemije, propisanih na nacionalnoj razini. Prilagodba je maksimalno posvećena maturantima, dok se kao kritika koju navodi jedan sudionik spominje premalo

olakšica s obzirom na mnoge promjene na koje oni sami nisu mogli djelovati. Pandemija se u školama nije spominjala previše, osim nužnih uputa, a državna je matura iz perspektive sudionika bila dovoljno u samom fokusu:

Pa mislim da smo imali dovoljno pažnje, ali mislim da nismo imali nikakve benefite, znači ono da bi nešto imali manje, smanjeno u takvoj situaciji. Ali bila je pažnja na nama, makar mislim da ne dovoljno. (Sudionik 1)

S obzirom da je u mojoj školi i inače fokus na državnoj maturi, kod nas je bio fokus na to. I to veliki. Ne znam kako su funkcionirale druge škole, ali naša je oduvijek stavljala baš poseban fokus na državnu maturu pa se to nije promijenilo niti dok je korona bila. Mislim da je naša škola dosta velika i da je bilo moguće organizirati sve uvjete da nas bude u učionicama koliko nas je trebalo biti. I da je bilo sve dobro organizirano s obzirom na situaciju. (Sudionik 2)

Profesori su nam cijelo vrijeme govorili o važnosti mature, pandemiju uopće nisu spominjali, bila je u nekom totalno drugom planu. Fokus je bio samo na državnoj maturi, bez obzira na to što se događalo. Jedine promjene su bile te da smo imali maske i razmake između klupa. Ali ostalo je sve bilo isto i baš su nas drilali za tu maturu. (Sudionik 5)

Iz odgovora sudionika je vidljivo kako procjenjuju primjenu pravila u skladu s Uputama (2020) kvalitetnim te kako su škole osigurale potrebne materijalne uvjete za provedbu istih. Upute su se primjenjivale prije ispita, kako i tijekom samog pisanja. Usprkos očitim promjenama koje su se uvele radi zaštite učenika i nastavnika, sudionici ovog istraživanja u većoj mjeri procjenjuju kako sama organizacija i provedba nije bila otežana zbog pandemije. Škola se, kako navode, pokazala dobro organiziranom (osigurani sigurni uvjeti za provedbu državne mature), a koordinatori za maturu su na vrijeme obavještavali učenike o svim novostima. Ipak, dvoje sudionika navodi kako je organizacija i provedba bila otežana, a razlozi su manjak priprema za državnu maturu kao i neizvjesnost po pitanju gradiva:

Pa da, bila je otežana. Stalno se mijenjalo koje gradivo će ući u maturu, hoće li se pisati izborni predmeti, kada će se krenuti s pisanjem mature. Pa se mijenjao raspored pa i pravila s obzirom na pandemiju. Rekla bi ja primarno bilo otežano jer smo čekali do zadnjeg trena da saznamo neke ključne informacije. (Sudionik 3)

Mislim da nisu bili dovoljno pripremljeni (profesori) i da je djelovalo na nas na način da smo bili pogubljeni u toj situaciji više nego bi trebali biti. (Sudionik 1)

Mislim da je sve bilo jasno i organizirano. Naša voditeljica, kordinatorica za maturu... imali smo privatnu grupu na fejsu i uvijek je pisala kad što treba. Tako da nas je ona na vrijeme upoznala s pravilima. Mislim da se nisu naglašavala toliko pravila oko same pandemije koliko pravila koja su oduvijek vrijedila za maturu. (Sudionik 4)

Možemo reći kako je pandemija COVID-19 uvelike uznemirila funkcioniranje obrazovnih ustanova diljem svijeta, a mnoge su ustanove dobrom organizacijom i kreativnim odgovorima na promjene zadržale kontinuiranost u učenju (Stanistreet, Elfert i Atchoarena, 2020). Državna je matura je za škole svojevrsna tradicija i kroz godine provođenja iste, pandemija nije u velikoj mjeri narušila njenu provedbu. Iz odgovora sudionika je vidljivo kako su zadovoljni provedbom i organizacijom državne mature.

5.2. Promjene u načinu učenja i izvršavanja obaveza / priprema za državnu maturu

U kontekstu Promjena u načinu učenja i izvršavanja obaveza kao i pripreme za državnu maturu izvedeno je šest temeljnih tema (Slika 2). One su promjene u izvršavanju školskih obaveza tijekom pandemije, kao i promjene u učenju, područja u kojima su te promjene bile najviše vidljive, ali i područja koja nisu bila podložna promjenama zbog pandemije COVID-19, samostalnost u donošenju tih promjena, otežanost same pripreme za državnu maturu te na nove načine pripreme za državnu maturu koju su pružale škole. Kroz organizirajuću temu je vidljivo kako se u načinima učenja i izvršavanju školskih obaveza, kao i samoj pripremi za državnu maturu javljaju brojne promjene tijekom pandemije COVID-19. Promjene o kojima učenici govore su veća samostalnost u školskom radu, bolja organizacija vremena, ozbiljniji pristup obavezama. Pripreme za državnu maturu promijenile su se tako što su bile održane putem online nastave, no ne u svim školama i ne iz svih predmeta.

Promjene u kontekstu načina učenja i izvršavanja svojih školskih obaveza sudionici prepoznaju i opisuju kroz veću samostalnost u radu, organizaciji vlastitog vremena te kroz ritam učenja koji više nije jednak onome koji je bio u vrijeme tradicionalnog oblika nastave. Sve promjene koje su se dogodile u vrijeme pripreme za državnu maturu su rezultat prijelaza na online nastavu. Učenici shvaćaju ozbiljnost situacije te svoju disciplinu pokušavaju održavati

na razini odgovornog izvršavanja obaveza, no nedostatak motivacije i organizacije od strane nastavnika to može ipak poljuljati. Svakako da su promjene donijele i više vremena za one najbitnije stvari, a nastavnici su se trudili svesti gradivo na ono najbitnije. Učenici su cijenili vrijeme nakon online nastave, ne gubeći ga na putovanje u školu, kao i mogućnost izvršavanja obaveza odmah nakon završetka nastave, kada su informacije još uvijek dobro poznate. Sukladno navedenom, sudionici svoja razmišljanja o promjenama objašnjavaju na sljedeći način:

Morali smo biti puno više samostalni, puno više materijala smo morali sami tražiti. Puno više smo morali sami istraživati. Nažalost nismo imali dovoljno dobro objašnjenje nekih lekcija i slično kako bi to imali uživo. Online je bilo puno teže, preko video poziva jer je znala štekati veza. Jednostavno smo morali puno više sami raditi nego bi inače. Bolji mi je tradicionalni način učenja. Zato jer kod online nastave, koliko god da imaš više vremena, toliko više vremena izgubiš da sam sve nađeš. (Sudionik 1)

(...) prije toga učila svakodnevno, pripremala se za svaki novi radni dan, a kad smo krenuli na online, puno nastave smo imali asinkrono i onda sam jednostavno izgubila taj ritam učenja i pripreme i radila sam samo one obaveze za školu koje sam znala da moram predati jer sam znala da se ocjenjuju ili pregledavaju. Van toga se nisam previše trudila izvršavati obaveze, više mi je bio fokus na maturu. U slobodno vrijeme sam se više maturi posvećivala nego svojim školskim obavezama. (Sudionik 3)

(...) bio sam kampanjac. Dok smo prešli na online nastavu me to promijenilo. Počeo sam si više planirati stvari, pisati si kao to i to moram napraviti danas, ovo za sutra i to je to. Prije toga sam uglavnom zadaće prepisao u školi, niti ne znam kad sam prije pandemije zadnji puta zadaće radio doma. (Sudionik 4)

Bili smo u školskim obavezama od jutra do navečer, rješavali zadaću. I najveći problem je bio da profesori nisu znali dozirati tu zadaću, oni isto nisu iskusili tu situaciju i nisu znali koliko nam čega moraju dati. Imam osjećaj da su mislili, a sad su oni online, sad bude to brzo išlo, od prepisivanja do zadaća, a zapravo je bilo potpuno suprotno. Tak da ono, vrijeme sam potrošila samo na školu. (Sudionik 5)

Kao što navode Pandit i Agrawal (2022), sudionici su prepoznali veću samostalnost kao jednu od glavnih promjena koja se dogodila u njihovom izvršavanju školskih obaveza, a već je navedeno kako je ta promjena interpretirana kod nekih kao pozitivna strana online nastave, dok je kod drugih uočena kao negativna.

Sudionici ovog istraživanja navode da su promjene u pripremi za državnu maturu i u samom načinu izvršavanju obaveza najviše bile vidljive kroz:

Najveća promjena mi je bilo to da sam imala veću količinu straha jer nisam bila svjesna da odmah s online nastave idemo na maturu. Jer je matura velika stvar, a mi nismo uopće hodali u školu nego smo praktički doma ležali u krevetu i slušali predavanja preko interneta. (Sudionik 1)

Znači najviše sam vidio promjenu u toj organizaciji vremena. Nekome to odgovara, nekome ne. Meni je bilo super, ali netko možda više voli da dođe u školu u sedam i da radi do dva popodne i da je poslije slobodan. (Sudionik 2)

U samom procesu organizacije svog učenja i u nekakvoj disciplini, jer prije sam se stvarno trudila da sve radim kvalitetno, ne jer moram nego da stvarno nešto naučim iz toga, a sad je to više bilo samo da se riješim. (Sudionik 3)

Pa mislim da se moje kampanjstvo još dodatno izrazilo. Jer sam znala da sam doma i da ne idem nikud pa da imam vremena i time sam znala odgađati neke obaveze. Možda sam neke stvari dodatno zapostavila, nisam na vrijeme krenula. (Sudionik 6)

Prijelaz u online okruženje, posebice u vrijeme priprema za državnu maturu, od učenika je zahtijevao nove vještine u smislu organizacije svojih obaveza i načina na koje izvršavaju svoje školske zadatke. Neki sudionici napominju manjak discipline što potvrđuje i Nambiar (2020). Usprkos tome, vidljivo je da je promjena u kontekstu priprema subjektivan doživljaj, pa je kao takva percipirana i kroz pozitivne strane. Upravljanje vremenom koje je postalo u potpunosti zadatak učenika, za neke je sudionike veoma pozitivna strana. Ono što se može povezati u odgovorima sudionika je svakako činjenica da nitko od njih nije u potpunosti zadržao načine rada kakvi su bili prije pandemije. Usprkos podacima Radha i sur. (2020), koji ističu

poboljšanje vještina u pogledu izvršavanja obaveza i svladavanju gradiva tijekom online nastave, uočeno je kako je vrijeme pandemije bilo sklono izazovima za učenike u kontekstu online nastave i njihova funkcioniranja.

Iako su promjene posebno naglašene u nekim područjima funkcioniranja učenika, neki su aspekti ostali, kako sudionici napominju, nepromijenjeni:

Nisam primijetila promjenu u nekim predmetima kod kojih su nam profesori i prije slali zadatke online putem i dobivali smo ih da ih riješimo sami doma, ali je opet bila i tu promjena s provjeravanjem tih zadataka. Znači puno je bilo teže provjeriti te zadatke kad smo ih riješili putem video poziva nego dok smo to radili uživo. (Sudionik 1)

Zadace su ostale, evo to je neka konstanta. Nije bilo ispita, ali zadaća je uvijek bilo. (Sudionik 4)

Ostali sudionici ipak napominju kako je promjena bila očita u svim područjima te kako im je teško izdvojiti neki aspekt gdje je nisu zamijetili. Na pitanje koje se dotiče samog unošenja promjena u izvršavanje obaveza i pripremu za državnu maturu, svi sudionici odgovaraju kako su promjene unosili samostalno, a škola je to popratila savjetima kada su ih tražili. Zanimljivo je kako svi sudionici također opisuju pripremu za državnu maturu otežanu zbog pandemije COVID-19:

Smatram da je bila otežana. Imali smo puno vremena, ali smo i puno vremena izgubili kad smo samostalno to pronalazili materijale, kad smo sami sebi objašnjavali stvari koje nikad prije nismo vidjeli ni čuli s čime nismo upoznato. (Sudionik 1)

Bila je (otežana), jer nije svakome koncentracija ista preko kompjutera i kad uživo sluša, ali koliko se moglo toliko se napravilo. (Sudionik 2)

Pa mislim da da. Jer smo te neke pripreme imali i prije pandemije i dok su bile uživo su mi bile bolje, kad smo prešli na online sam shvatila da mi jako pada koncentracija i da uopće ne mogu pratiti i fokusirati se kao kad smo uživo imali. I baš sam shvatila da mi je i znanje opadalo. Nisam toliko pažnje pridavala gradivu. (Sudionik 6)

Slanje materijala kao vrsta pripreme za državnu maturu, nije bila dovoljan oblik pomoći, kao što i navode Anger i sur. (2020). Jasno je kako je samostalnost u radu donijela micanje fokusa sa samog gradiva i usvajanje istog te učenicima zadala nove zadatke odnosno usvajanje kompetencija za samostalni rad, a ostavljajući manje vremena za samu pripremu.

Nadalje, priprema za državnu maturu u školama je bila u raznim oblicima. Sudionici navode kako su nastavnici svoju pomoć pružali u vidu stalne komunikacije i slanju materijala, snimanju predavanja te dostupnosti istih u bilo koje vrijeme te u obliku dodatnih sati van redovne nastave. Priprema, ukoliko je postojala, provodila se online putem, a jedan sudionik u tome vidi problem jer smatra kako je ozbiljniji pristup pripremama za državnu maturu bio u tradicionalnom obliku nastave, što je u skladu s istraživanjem Anger i sur. (2020). Neki sudionici spominju otkazivanje priprema iz pojedinih predmeta te se može zaključiti kako priprema iz svih predmeta nije bilo, a probna matura nije se organizirala u svim školama sudionika ovog istraživanja. Kao što pokazuju i podaci Jokić i Ristić Dedić (2022), vidljivo je da su učenici različitih škola imali različite vrste priprema te kako one nisu bile omogućene svima.

Jedan od sudionika govori o vrsti materijala koju su nastavnici slali u svrhu pomoći za pripremu državne mature:

Bili su postupci rješenja s prošlih matura, neki zadaci za vježbu s matura, neki na Youtube – u video prikazi koji su objašnjavali neka gradiva. Neki materijali za koje ne znamo svi, ali puno zapravo pomažu za takve ispite. (Sudionik 2)

Pripreme nisu bile organizirane kako su učenici očekivali, uslijed naglih promjena u čitavom obrazovanju u pandemiji, a učenici opisuju i druge prepreke s kojima su se susreli:

(...) ali znam da je bila probna matura iz hrvatskog online. To se uvijek pisalo to tada uživo u školi. S time da smo mi imali probnu maturu samo iz hrvatskog, a mislim da se inače provodi i matematika. Meni osobno je to bio jedan korak unazad jer bili su dosta loši rezultati na tom eseju iz te probne mature i to me jako preplašilo same mature, to mi je dodatan izvor stresa bio. (Sudionik 3)

Jer uvijek je puno lakše naučiti nešto uživo nego online. Jer čak i ako ima snimljenih predavanja ti se možeš zaustaviti kad želiš i reći kasnije ću to pogledati i onda zaboraviš i na kraju ne pogledaš tu lekciju do kraja. Ali opet taj video je tu zauvijek i ako ti krene panika prije ispita možeš ga pogledati ponovno. Imaš puno načina da naučiš, ali nije to to jer ne možeš u tom trenutku

pitati tu osobu koja drži to predavanje, kako to možeš uživo. Ako ti u videu neki korak zapne, ne možeš dalje. (Sudionik 4)

Da, imali smo iz nekih predmeta online pripreme kao u obliku dopunske nastave. Mislím da je to bilo od velike koristi i iskreno ne znam da li bi to, u takvom obliku imali da je nastava bila uživo. (Sudionik 5)

Vidljivo je kako su pripreme za maturu bile sklone promjenama uslijed pandemije, a sudionici navode kako su se načini pripreme za državnu maturu bazirali na slanju dodatnih materijala uz dodatne sate van redovne nastave koji su služili kao priprema za maturu. Probna matura nije se provodila u svim školama te nije bila provedena iz svih predmeta. Sudionici navode kako su novi načini pripreme za državnu maturu bili vidljivi kroz sljedeće načine:

Pa bilo je nekih profesora, npr. moja razrednica iz hrvatskog i profesorica iz matematike... one su snimale svoja predavanja, tako da se to moglo iskoristiti u neku ruku kao priprema za maturu. Nisu nas uputili na neke dodatne načine pripreme niti na nešto više od samih satova i predavanja. Ali ja sam sam na svoju ruku gledao neke video snimke objašnjavanja npr. matematike... jer sam znao gdje pronaći i da mi je to korisno. (Sudionik 4)

(...) imali smo neke zadatke, ali to je bilo tko je htio. Dok smo bili uživo je bilo obavezno i svi smo morali predati, a dok smo prešli na online je bilo dobrovoljno. Profesorica iz psihologije nam je poslala skripte, ali ostali baš i ne... Nisu bile pripreme kontinuirane. Ali ako smo baš zatražili neki materijal onda su nam poslali. (Sudionik 6)

Da, imali smo iz nekih predmeta online pripreme kao u obliku dopunske nastave. Mislím da je to bilo od velike koristi i iskreno ne znam da li bi to, u takvom obliku imali da je nastava bila uživo. I na toj dopunskoj nastavi smo dobili neku moralnu podršku od strane profesora, pokušali su nas ohrabriti za državnu maturu. (Sudionik 5)

Nužno je naglasiti, kao što i napominje Bračun, (2016) da su pripreme za državnu maturu od velikog značaja za maturante te je vidljivo da su nastavnici prilagodili pripreme novonastaloj situaciji sa ciljem da one ne propadnu u cijelosti.

5.3. Uspjeh na državnoj maturi

U području Uspjeha na državnoj maturi, tematskom analizom izvedene su četiri temeljne teme kako je i vidljivo na prikazu Slike 2. Temeljne teme odnose se na zadovoljstvo uspjehom na državnoj maturi te je li situacija pandemije umanjila isti, samu važnost uspjeha na državnoj maturi u novonastaloj situaciji te na interes koji su sudionici imali prema samoj maturi. Putem organizirajuće teme vidljivo je kako je zadovoljstvo uspjehom na državnoj maturi prisutno u većoj mjeri te se sam uspjeh smatra bitnim kroz razdoblje cjelokupnog srednjoškolskog obrazovanje, ne mijenjajući se s obzirom na pandemiju.

Kod sudionika prevladava zadovoljstvo uspjehom na državnoj maturi (uspješno izvršena obaveza ispita državne mature, upis na željeni fakultet, očekivane ocjene iz državne mature). Smatraju kako je situacija pandemije smanjila uspjeh u kontekstu ocjena na ispitima državne mature, što povezuju sa smanjenjem koncentracije za vrijeme online nastave, kao i otežane organizacije obaveza. S druge strane procjenjuju da su im omogućeni jednaki uvjeti kao i u vrijeme kada pandemije nije bilo. Važnost uspjeha kao i sam interes za državnu maturu ostao je, kako napominju sudionici, nepromijenjen usprkos pandemiji COVID-19, a sam uspjeh se procjenjuje važnim prvenstveno zbog ostvarenja daljnjih obrazovnih ciljeva.

U kontekstu uspjeha na državnoj maturi (završne ocjene), sudionici naglašavaju kako su izrazito zadovoljni zbog upisa na željeni fakultet, s obzirom na uvjete u kojima se matura odvijala (pandemija COVID-19) te s obzirom na količinu truda i učenja koju su uložili u pripreme za ispite državne mature. Vidljivo je kako sudionici uspjeh u kontekstu mature percipiraju kroz upis na željeni fakultet, što napominju Émon i sur. (20201). Nadalje, govoreći o uspjehu na državnoj maturi, dio sudionika navodi kako smatraju da je zbog promjena uslijed pandemije njihov uspjeh na ispitima državne mature bio smanjen, a kao razloge navode sljedeće:

Pa da, jer smo se svi osjećali kao da smo doma, kao da uopće ne traje nastava, kao da je to sve velika zezancija. Ja osobno nisam shvatila ozbiljno državnu maturu kak bi shvatila da smo bili uživo u školi. (Sudionik 1)

Mislim da bi imao veći uspjeh da nije bilo pandemije jer bi ja više slušao na nastavi i više toga uložio da sam svaki dan bio u školi. Ali s obzirom da sam ispunio cilj, skroz sam zadovoljan. (Sudionik 2)

Da. Zato jer se to tiče moje organizacije vremena i obavljanja obaveza. Mislim da bi se bolje organizirala da je sve se odvijalo normalno prije pandemije. (Sudionik 3)

Ostali sudionici smatraju suprotno te uvjete u stanju pandemije ne prepoznaju kao otežavajuće s obzirom na uspješnost u državnoj maturi:

Najiskrenije, ja mislim da bi ocjene na državnoj maturi bile iste. Otprilike iste. Jer možeš ti hodati na pripreme, ali ako ti osobno ne uložiš trud onda ne znam koji je smisao priprema. Tako da puno ovisi o tebi samome. Ja najbolje učim sam pa mi je onda ovaj način dok je bila pandemija dobro odgovarao. Tako da bi ocjene bile iste ja mislim. (Sudionik 4)

Pa mislim da nije, jer znači nama su sve ispите odgodili. Mi nismo imali nikakvih online ispita kad smo mi bili maturanti. Znači mi smo imali obaveze samo izvršiti te zadatke koje smo morali predati. Tako da sam se ja zapravo mogla potpuno posvetiti maturi i učenju za maturu. (Sudionik 5)

Ne. Jer bi i da nije bilo pandemije učila zadnji tren, tek mjesec dana prije. Nije se ništa pretjerano promijenilo u mojem načinu razmišljanja prema državnoj maturi. Mislim da bi isto radila da je bila normalna nastava. (Sudionik 6)

Vidljivo je, dakle, kako su iskustva sudionika različita te kako se u novonastaloj situaciji mogu pronaći promjene koje su načine učenja i pripreme za državnu maturu nekima otežale uslijed prijelaza na novi način odvijanja nastave. Svi sudionici ovog istraživanja, gledajući na uspjeh kao mogućnost nastavka visokoškolskog obrazovanja, postigli su uspjeh te upisali željeni fakultet. Vidljivo je da su mišljenja u kontekstu povezanosti pandemije i krajnjeg uspjeha na državnoj maturi (ocjene i upis na fakultet) između sudionika podijeljena. Sudionici koji tu povezanost ne ističu, svjesni su svog načina rada i ozbiljnosti u pristupu obavezama mature, koji bi bio prisutan da pandemije nije bilo. Uspjeh je, kao što i navode Vrcelj i sur. (2017) subjektivan doživljaj pa je kao takav vidljiv i u ovim rezultatima.

Nadalje, valja naglasiti kako u vrijeme pandemije nisu sve informacije bile dostupne na vrijeme kada je riječ o državnoj maturi. O neizvjesnosti tijekom pandemije govori Sudionik 6:

Pa mislim da je ta neizvjesnost kod nas bila jako izražena. Jer se nije znalo da li budu se pisali izborni predmeti ili ne, a već smo ih počeli učiti. I onda da li ih

prestati učiti ili dalje nastaviti. Čekali smo zadnji čas i čekali smo zadnji čas da li budemo pisali s maskama, da li se treba testirati prije.

(...) svi su nas žalili. Jer ne znamo šta će biti s maturom niti nećemo imati maturalnu večer. Ali ajde ukinuli su nam jedan dio lektira s hrvatskog, jer nismo stigli obraditi, jer je to sve online teklo sporije. Pa mislim da su zapravo dosta govorili o nama, bilo nas je i u vijestima to se sjećam i internet portalima. Ali mislim da su i ovi maturanti koji su sad bili isto zakinuti za neki dio pa da bi trebalo i dalje govoriti o tome.

(Sudionik 6)

Nadalje, sudionici navode kako im je uspjeh na državnoj maturi bio važan tijekom pandemije COVID-19, prvenstveno zbog upisa na željeni fakultet i zbog kontinuiranog fokusa na državnu maturu tijekom sve četiri godine srednjoškolskog obrazovanja. Jedan od sudionika navodi kako se osjećaj straha zbog promijenjenih uvjeta javio tek nekoliko dana prije odvijanja prvog ispita državne mature, no kako je uspjeh ostao jednako važan i u samom fokusu.

Pa bio mi je jako važan jer sam znao da želim i da trebam ići na fakultet. Mislim da je ta važnost bila kroz cijelo srednjoškolsko obrazovanje vidljiva, ne samo u četvrtom razredu, bez obzira na pandemiju se zadržala i u četvrtom razredu.
(Sudionik 2)

Bila mi je matura, tj. uspjeh na maturi jako važan jer sam htjela upisati fakultet željeni tako da mislim da mi se taj interes za uspjeh nije smanjio zbog pandemije.
(Sudionik 3)

Pa dosta, jer ipak ti o tome ovisi upis na faks. Ali onda opet to ovisi koji faks misliš upisati, koliko ti se gledaju ocjene s mature. Meni je bilo bitno, ali ne u velikoj mjeri. Otprilike ja sam znao da ne budem počeo učiti prije četvrtog mjeseca za maturu i to bi bilo da i nije bilo pandemije i bilo je tako dok je bila pandemija. Meni dosadi ako prerano krenem s učenjem i izgubim volju, slabije učim. Treba si naći svoj optimalan način rada. (Sudionik 4)

Važno je naglasiti kako na pitanje o tome je li se važnost uspjeha smanjila ili povećala tijekom pandemije, svi sudionici odgovaraju da je ostala nepromijenjena. Primjećuje se kako je uspjeh za sve sudionike usko vezan uz krajnji cilj upisa na fakultet, a usprkos uočenih negativnih strana

koje su potencijalno mogle smanjiti ocjene na državnoj maturi, uspješnost po pitanju upisa na fakultet je ostvarena.

5.4. Ukupno iskustvo državnom maturom

U posljednjoj podtemi rezultata, tematskom su analizom izdvojene tri temeljne teme: iskustvo državnom maturom (omogućenim uvjetima s obzirom na prijašnje generacije), naglasak koji je bio na maturantima tijekom pandemije COVID-19 te naposljetku prijedlozi i komentari sudionika. Organizirajuća tema (Slika 2) ukazuje kako je ukupno iskustvo državnom maturom u vrijeme pandemije COVID-19 kvalitetno i bolje od samih očekivanja uz naglasak na moguće promjene i prijedloge, prije svega vezane uz organizaciju online nastave i pružanja priprema za maturu iz svih predmeta.

Govoreći o ukupnom iskustvu državne mature tijekom pandemije, sudionici ukupno iskustvo s organizacijom i provedbom državne mature prepoznaju kvalitetnim uz naglasak na bolju realizaciju državne mature od očekivanja s obzirom na pandemiju, iako je bila prisutna određena doza neizvjesnosti do samog kraja. Smatraju kako je cijeli proces prošao opuštenije od očekivanog te kako su pruženi adekvatni uvjeti, uz naglasak na zakinutost po pitanju priprema za državnu maturu.

Važno je uočiti kako se u više odgovora tijekom ovog istraživanja, sudionici osvrću upravo na manjak priprema kao nedostatak situacije državne mature tijekom pandemije. Osim navedenog sudionici svoje ukupno iskustvo opisuju na sljedeći način:

Iskreno mislim da nam ništa nije bilo uskraćeno. Prošlo je dvije godine od tad, ali mi je sve ostalo u sjećanju kao jako dobro organizirano i ne čini mi se da smo za nešto bili zakinuti. Jer svi su bili napeti oko toga, možda profesori čak više od nas i ono pazilo se na svaku sitnicu u vezi mature. Mislim da je organizacija i uvjeti da su bili na najvišoj razini kako je i moralo biti za provedbu mature. (Sudionik 4)

Pa mislim da nam je bilo u toj situaciji adekvatno sve pruženo. Najbolje su se svi potrudili što su mogli za organizaciju. Snašli smo se u tom trenutku kakav god da je bio. Mislim da je sve bilo najkvalitetnije što je u tom trenutku moglo biti. (Sudionik 5)

S obzirom na cijelu situaciju i koliko je bila nepoznata svima rekla bi da je matura bila dosta dobro organizirana. Da su uzeli u obzir apsolutno sve okolnosti, znam da su i učenici koji su bili u izolacijama u trenutku mature imali mogućnost pristupa pisanju u posebnim učionicama, ako se ne varam, s dodatnom zaštitom. I išli su nam na ruku s određenim gradivom koje smo izgubili, nismo stigli obraditi, jer je nas te godine zadesio i štrajk. Pa smo zapravo izgubili jedan veći dio tog nekakvog obrazovanja koje smo možda trebali dobiti. (Sudionik 3)

Sudionici navode kako se naglasak u samim školama stavljao na maturante i njihove obaveze, dok je na široj razini važnost pandemije ipak prevladala, jer je kao takva predstavljala veliku promjenu što potvrđuje i Daniel (2020) prepoznajući pandemiju COVID-19 kao jednu od najvećih promjena u obrazovnom sustavu. U procesu promjena trebalo je voditi računa o individualnosti učenika, kao i potreba roditelja i obrazovnih djelatnika. Stoga se fokus obrazovanja stavio uvelike u kontekst pandemije, a sudionici svoja mišljenja o fokusu na njih kao maturante izražavaju na sljedeći način:

Mislim da je korona prevladala i da nismo imali to zajedništvo u četvrtom srednje kad bi se trebali najviše družiti i kad nam je trebalo najviše potpore, da se svi skupa ohrabrujemo za tu maturu. Morali smo se samostalno motivirati doma. (Sudionik 2)

Da, bilo je. Puno se o nama pričalo, jer se nije znalo kako bude se matura odvijala. I bila je dosta tema maturalne zabave, završnih priredbi i sl. Mislim da smo mi onda bili baš prioritet naše škole. (Sudionik 5)

Pa nije bio baš neki poseban naglasak, ali ajde... više su bili uz nas nego bi inače bili, trudili su se, ali nedovoljno. Nedovoljno to u smislu da smo dobili informacije u zadnji tren, jako kasno, znači ne da bi oni nas pripremili par dana prije za neke stvari nego bi dobili informacije sat dva prije. Ali ne smatram da je to bilo namjerno i njima je to bila prvi put takva situacija i nisu se snašli vjerojatno. (Sudionik 1)

Na samom kraju intervjua, sudionici su zamoljeni da, s obzirom da su prva generacija koja se susrela s polaganjem državne mature u vrijeme pandemije, ponude svoje prijedloge, komentare i zapažanja u svrhu poboljšanja. Prijedlozi za bolje djelovanje u novonastaloj situaciji poput pandemije u kontekstu organizacije nastave i državne mature su: obavezne pripreme za maturu,

pouzdati se u svoj trud i zalaganje, izbjegavanje asinkrone nastave, snimljena predavanja iz svih razreda dostupna svim učenicima, pomoć u obliku razgovora s nastavnicima, veći naglasak na promjene u novoj situaciji i kako se s njima nositi. Zanimljivo je kako, usprkos tome što su se intervjui proveli 2022. godine, a sama matura je bila provedena 2020. godine, sudionici nude veoma detaljne prijedloge te se primjećuje kako su kroz svoje iskustvo uočili potrebe za promjenama u kontekstu novonastalih situacija. Stvaranje pristupačnih materijala, kako navode sudionici, spominje se i u istraživanju Sarier i Uysal (2022), kao i fleksibilnost u komunikaciji te drugačijim metodama ocjenjivanja.

Prijedloge, komentare i sugestije sudionici izražavaju na sljedeći način:

Rekao bi da se ne paničari bez veze, jer sve se da napraviti. Jer opet u maturi ti uvijek ovisiš o samom sebi, ne profesorima. Ipak na kraju najveći učinak ima ono što si napravio sam u svoje slobodno vrijeme, koliko si izvyježbao. I čak ako nismo bili na nastavi u školi nitko nam nije branio da skinemo s interneta neku staru maturu i da ju riješimo i da se pripremamo jer na kraju taj samostalni trud najviše znači. Lakše je kad imaš potporu profesora uživo, ali ipak ne treba paničariti jer je matura ipak nešto što je za sve nas isto. Moram napomenuti da je naša škola bila stvarno super organizirana. (Sudionik 2)

Mislim da se moje osobno mišljenje ne razlikuje puno od onoga kako je stvarno i bilo nama. Nama je to sve bilo novo, ali ja bi rekla da definitivno treba više sinkrone nastave i ukoliko je ikako moguće nastave uživo. Ali definitivno što je moguće manje asinkrone nastave jer je lakše kad slušaš da ti neko predaje direktno uživo dok sam radiš to gradivo. Mislim da je matura kao matura bila okej kao i prijašnjih godina pa tu ne vidim potrebu za promjenom. Bila je primjerena i mislim da se tako može i dalje. (Sudionik 3)

Pa možda bi bilo dobro već imati nekakav program u slučaju da se to ponovi. Da smo spremni da se preko noći može nastava promijeniti iz jednog oblika u drugi, koji već treba. I da profesori češće snimaju video zapise i svoja predavanja. Pa makar i da je nastava uživo bilo bi super da postoji kao neka baza sa snimljenim predavanjima i to iz svih razreda. Da neko iz trećeg ili četvrtog razreda si može ponoviti nešto iz prvog

razreda ako mu treba za maturu ili jednostavno da ponovi. Mislim da se generalno život seli na online, tak da mislim da nema smisla naći nove načine uživo nego da se treba više prilagoditi na tu online verziju. Mislim da su ti snimljeni video zapisi predavanja super i kad je neko bolestan i izostane iz nastave pa mu se to može dati. Moj naglasak je na snimljenim predavanjima, da to postane trend neovisno bili uživo ili online. Stvarno mi je to genijalna stvar. A što se tiče profesora... to je upitno koliko su uopće oni bili educirani o novim načinima. Tak da se treba poraditi i na njihovoj edukaciji, a onda tek na našoj. (Sudionik 4)

Nakon analize temeljnih i organizirajućih tema, tematskom je analizom izvedena jedna, globalna tema iz koje je vidljivo kako: *Sudionici istraživanja procjenjuju iskustvo državnom maturom i online nastavom u vrijeme pandemije COVID-19 u većoj mjeri kvalitetnom, uz naglasak na dobru organizaciju, zadovoljstvo uspjehom na državnoj maturi i razini podrške koju su dobili od strane nastavnika u novonastaloj situaciji.* Kao važne promjene i potencijalne negativne strane pandemije u kontekstu državne mature i online nastave, ističu se veća količina samostalnosti, neizvjesnost i slaba koncentracija. Prijedlozi za poboljšanje osvrću se na pružanje priprema za državnu maturu, veću količinu pomoći u obliku razgovora te online nastavu u sinkronom obliku.

Vidljivo je dakle, iz odgovora sudionika, kako je državna matura bila dobro organizirana usprkos pandemiji, a pripreme za istu važne su u obliku kontinuiranog rada kroz sva četiri razreda srednje škole. Bivši maturanti svojim su odgovorima opisali iskustvo u većoj mjeri boljim od očekivanog te time pokazali kako se u njihovim primjerima novonastala situacija adekvatno riješila i odvijala na njihovu korist, pružajući im, što je moguće manje različite uvjete i količinu znanja.

Rezultati pokazuju kako su sudionici kao pozitivno u većoj mjeri isticali podršku od strane škole, posebno dajući fokus na one nastavnike koji su svojim dodatnim trudom i vremenom, omogućili pripreme za državnu maturu te koji su održavali kvalitetnu komunikaciju neovisno o uvjetima u kojima su se nalazili. Nadalje, vidljivo je kako je, iako je pandemija zadesila sudionike u kontekstu njihove mature, dvije godine prije samih provedbi intervjua, to još uvijek tema koje se sudionici istraživanja sjećaju te o njoj rado govore. Ipak, kao negativno svakako valja istaknuti neizvjesnost koja je vidljiva u mnogim odgovorima sudionika a kao takva

Podsjeća na važnost dobre organizacije i pripremljenosti. Sudionici su svojim odgovorima doveli do saznanja kako je reakcija njihovih škola bila brza te kako su naposljetku uspješno završili svoje srednjoškolsko obrazovanje te nastavili obrazovni put na željenim fakultetima.

6. Zaključak i prijedlozi za daljnja istraživanja

Pandemija COVID-19 unijela je promjene u školstvo kroz prijelaz nastave iz tradicionalnog oblika na online oblik pri tom stvarajući temelj za izazove i prepreke za učenike u svladavanju novih načina učenja, izvršavanja obaveza i komuniciranja s nastavnicima. Posebice osjetljiva skupina učenika svakako su maturanti, koji po završetku srednjoškolskog obrazovanja imaju važan i nimalo lagan zadatak pristupanja ispitima državne mature. Uslijed pandemije, maturanti su svoje pripreme za državnu maturu premjestili u online okruženje gdje su zajedno s podrškom nastavnika pripremali svoje znanje stečeno tijekom četiri godine srednje škole. Usprkos potpori nastavnika u obliku komunikacije u bilo kojem dobu dana, organiziranju dodatnih sati nastave za maturante izvan redovnog rasporeda, ali i potpore savjetima, učenici su bili prvenstveno pod vlastitom disciplinom. Pojavila se potreba za samokontrolom u učenju i izvršavanju obaveza, a dosadašnje navike nekima su predstavljale teškoću zbog pretežito nesamostalnog načina učenja.

Organizacija unutar škole, vidljivo se procjenjuje kvalitetnom te se može zaključiti kako sudionici pokazuju visok stupanj zadovoljstva cjelokupnom situacijom. Nastavnici svoju potporu najviše iskazuju kroz dodatni angažman izvan svog radnog vremena s posebnim naglaskom na pripreme za državnu maturu koje se uslijed pandemije nisu odvijale po planu. Primjećuje se kako su upravo pripreme najčešće spomenute kao glavni nedostatak u vrijeme pandemije, budući da su maturanti bili zakinuti za ovaj oblik podrške. Pojedini su se nastavnici iskazali u organizaciji istih, dok su pripreme na razini škole nedostajale. Stoga se primjećuje potreba za boljom organizacijom priprema za državnu maturu u novonastalim situacijama uz prijedlog snimljenih sati koji učenicima mogu biti dostupni u bilo koje vrijeme. Nadalje, maturanti procjenjuju kako su promjene u izvršavanju školskih obaveza unosili jer su tu potrebu uvidjeli samostalno te su teško održavali motiviranost i disciplinu u nedostatku nastave uživo. Vidljivo je dakle, kako prijelaz s jednog na drugi oblik nastave podrazumijeva spremnost učenika za samostalno obnašanje onih zadaća koje su do tada bile posao nastavnika. Primjećuje se potreba za uvođenjem provjera takvih kompetencija kod učenika kao i priprema učenika na samostalniji rad.

Kao važna stavka kvalitetno riješenih ispita državne mature svakako se ističe kontinuiranost u radu tijekom svih četiri godina srednjoškolskog obrazovanja. Pandemija je pogodila maturante u školskoj godini 2019./2020., tijekom njihovog završnog polugodišta te je vidljivo kako su sudionici naglašavali upravo važnost pripreme za maturu od prvog razreda, kao ključnu

u njihovom uspjehu, ali i samom pristupu učenja za istu. Može se primijetiti kako je novonastala situacija unijela nemir i promjene no kako je kontinuiranost u radu i ne oslanjanje na isključivo završni razred srednje škole ključ u uspjehu na državnoj maturi. Uspjeh je stavka kojom su sudionici zadovoljni, a njegova im važnost nije pala niti se povećala uslijed pandemije. Glavna motivacija za uspjeh je nastavak školovanja te su planovi koje su maturanti imali prije pandemije ostali njihov krajnji cilj i tijekom promjena nastalih tijekom pandemije.

Ispitanici su svoju zabrinutost usmjerili i prema samim nastavnicima, odnosno njihovoj pripremljenosti za rad u uvjetima online nastave. Uočili su manjak snalaženja u nekim situacijama te prepoznaju potrebu za edukacijom nastavnika. Analizom literature, kao i iz odgovora sudionika, vidljiva je potreba za edukacijom nastavnika u kontekstu njihovih digitalnih vještina kao i u povećanoj potrebi za individualnom pristupu s obzirom na mogućnosti učenika da pristupe online nastavi. Pozitivno je i potrebno stoga istaknuti kako odgovori sudionika ističu zahvalnost i zadovoljstvo organizacijom same škole te snalaženjem u vrlo naglo nastaloj situaciji pandemije.

Fokusiranost medija na temu COVID-19 pandemije nije nedostajala, ali se sam fokus na maturante nije stavio van njihove škole. U pretraživanju stručne literature, primjećuje se manjak proučavanja upravo ove tematike. Maturanti su posebno osjetljiva skupina zbog velike važnosti državne mature na njihovo daljnje obrazovanje, ali i na sam završetak srednjoškolskog obrazovanja. Stoga je potrebno sagledati ovu temu detaljnije, kako bi se dobio uvid u ono što sama državna matura predstavlja za sve učenike Republike Hrvatske, a to su jednaki uvjeti za sve učenike. Važno je da se o ovoj temi govori i istražuje zbog svih daljnjih potencijalnih promjena koje preko noći mogu dovesti do promjena uvjeta i stavljanja fokusa na samostalnost učenika.

Pandemija COVID-19 pokazatelj je kako niti snažna struktura obrazovanja nije imuna na promjene koje su se desile na globalnoj razini. Također nas podsjeća na povezanost raznih sfera društva te važnost političkih odluka na svaki aspekt, pa tako i onaj obrazovni. Škole u Republici Hrvatskoj dale su svoj odgovor na pandemiju brzo i efikasno, a sudionici svojim odgovorima pokazuju kako im šteta nije nanesena. Valja istaknuti kako su se svi sudionici upisali na željene fakultete i time ostvarili svoje ciljeve s naglaskom na važnost državne mature u ostvarenju istih.

Posebno se ističe osjećaj neizvjesnosti kao nešto što je pratilo cijelu situaciju pandemije u obrazovanju. Sudionici napominju kako ih je neizvjesnost posebice pratila po pitanju gradiva koje će biti u ispitima državne mature te kako su to informacije koje nisu bile prenesene na

vrijeme. Stoga je važno, prema mišljenju maturanata, da se gradivo državne mature prilagodi potencijalnim kriznim situacijama te se postavlja ideja i pitanje o završnom polugodištu srednjih škola i količini gradiva koje se u tom razdoblju treba obraditi. Neki od sudionika napominju kako se prilagodba u njihovoj školi odvijala upravo kroz reduciranje gradiva i stavljanje fokusa isključivo na gradivo državne mature što može služiti kao dobar podsjetnik i primjer za daljnje organiziranje nastavnih sadržaja za maturante.

Iz odgovora sudionika ovog istraživanja vidljivo je kako postoji potreba za poboljšanjem i boljom organizacijom u kriznim situacijama koje zahvaćaju i obrazovne ustanove. Samim time doprinos ovog rada vidljiv je u rezultatima koji donose informacije o vrlo osobnim iskustvima maturanata koji su svoje planove za pripreme i učenje za državnu maturu morali mijenjati preko noći.

Ovaj rad nudi uvid u funkcioniranje učenika koji napuštaju srednjoškolsko obrazovanje te koji zajedno s trudom svojih nastavnika pokušavaju završiti obrazovanje uz očekivani uspjeh, a sve to tijekom velikih globalnih promjena. Usprkos doprinosu ovog rada, primjećuje se nedostatak homogenosti po pitanju mjesta pohađanja škole, odnosno ovaj rad obuhvaća samo jedan grad u Republici Hrvatskoj. Stoga se prepoznaje potreba za istraživanjima u više mjesta i ispitivanju većeg broja maturanata koji su pristupili državnoj maturi 2020. godine.

Daljnja istraživanja po pitanju pandemije i obrazovanja imaju širok spektar mogućih istraživačkih problema, a pitanje državne mature svakako bi trebao biti jedan od njih. Stoga se predlaže da sljedeća istraživanja idu u smjeru samih priprema za državnu maturu uslijed pandemije te poboljšavanju istih u slučaju da se obrazovanje susretne s novim kriznim situacijama. Također valja ispitati i podršku od strane stručnih suradnika pedagoga u cjelokupnoj situaciji te načinima na koje su oni pomagali i mijenjali funkcioniranje škola u vrijeme pandemije. Sudionici ovog istraživanja, u svojim odgovorima, nisu istaknuli stručne suradnike pedagoge, već su u kontekstu podrške i promjena isticali nastavnike. Vidljivo je kako je pandemija podsjetila i naglasila važnost individualnog pristupa te fokus stavila upravo na osjetljive skupine učenika.

Stoga je prijedlog daljnjih istraživanja i u smjeru onih skupina učenika koji su pandemijom bili posebice zahvaćeni i ranjivi u izvršavanju obaveza novim načinima koje nudi online okruženje. U sigurnosti obrazovnih institucija razlike se mogu vješto prikriti, a privatni kontekst svakog učenika može ostati skriven u okviru njegove obitelji. Tijekom kriznih situacija, uočena je potreba za dodatnom podrškom koja je podsjetila na različitost pozadina svakog učenika.

Stoga valja ispitati dostupnost i uvjete koji su se omogućili učenicima sa zdravstvenim problemima, slabim socioekonomskim statusom, učenicima koji se nose sa psihičkim poteškoćama te učenicima nacionalnih manjina.

Svakako je potrebno, za buduće razumijevanje promjena koje se dešavaju na globalnoj razini, poduprijeti povezanost i suradnju zdravstva i školstva. Važnost zdravstvenih smjernica, sigurnosti i odgovora na pandemiju pokazatelj su potrebe za educiranjem učenika o ovoj temi. Organiziranjem predavanja, radionica, ali i provođenjem istraživanja, potrebno je osnažiti znanje učenika, studenata, obrazovnih djelatnika u snalaženju u rizičnim situacijama. Osnaživanjem ove teme kroz obrazovni sustav, stvara se zajednica koja je odgovorna u brizi za svoje, ali i tuđe zdravlje. Stoga se uviđa potreba za djelovanjem od najmlađe dobi te implementiranjem više spomenutog sadržaja u školski kurikulum.

Važno je podsjetiti kako pandemija nije izolirani slučaj koji se neće ponoviti u nekom novom obliku, već kako je pokazatelj potrebe za stabilnosti u donošenju odluka, ali i u dobroj pripremljenosti za djelovanje u kratkom razdoblju. Samim time je važna međusobna suradnja na različitim razinama obrazovanja, kvalitetna podrška od strane same države i vladajućih, ali i kvaliteta odnosa u širem kontekstu, posebice u odnosu s drugim zemljama. Planovi, sugestije, istraživanja i rezultati koji mogu poboljšati rad obrazovnih ustanova u kriznim situacijama, neprocjenjive su informacije koje se moraju međusobno dijeliti i na taj način stvarati okolinu koja je poticajna za sve.

Pandemija COVID-19 situacija je, kriza i šok koji je u svakom vidu obrazovanja na površinu izvukao pitanja o snalaženju, planu u novonastaloj situaciji i edukaciji koja se posvećuje obrazovnim djelatnicima ne bi li ih pripremila upravo na takve situacije. Podsjetnik je kako čvrsta struktura i višegodišnji načini rada mogu biti stavljeni pod pitanje u vrlo kratkom razdoblju. Podloga je koja ostavlja mnogo prostora za daljnja istraživanja i preispitivanja dosadašnjih načina učenja i poučavanja, promjena koje su donijele novo "normalno" u obrazovni svijet te globalne povezanosti u odlukama i prijedlozima za funkcioniranje u sličnim situacijama.

Upravo zbog svega rečenog, prijedlozi za daljnja istraživanja mogu se staviti u nekoliko kategorija: osnaživanje kompetencija učenika za samostalnu procjenu svog znanja, za samostalnu organizaciju izvršavanja školskih obaveza te za samostalno snalaženje u materijalima, osnaživanje nastavnika u vidu edukacija za informatičke kompetencije, komunikaciju u online nastavi i načinu pružanja dodatne potpore učenicima u kriznim

situacijama, pripreme za državnu maturu koje moraju biti stalno dostupne i koje ne smiju trpjeti uslijed neočekivanih situacija poput pandemije, uvođenje tema koje potiču brigu o zdravlju, odgovornom zdravstvenom ponašanju i važnosti istog u kurikulumu, posebni fokus na ugrožene skupine učenika. Zaključno, pandemija je bila primjer krize i poziv na promjene koje daljnja istraživanja tek moraju otkriti.

Popis slika

Slika 1. Model online učenja s prikazom interakcije, Zornić i Hasanović (2011); str. 12

Slika 2. Trorazinska mreža istraživanja; str. 32

Literatura

1. Al-Arimi, A. M. A. K. (2014). Distance learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 82-88.
2. Anderson, T. (Ed.). (2008). *The theory and practice of online learning*. Athabasca university press.
3. Anger, S. i sur. (2020, May). School closings during the COVID-19 pandemic: findings from German high school students. In *IAB-Forum. Nuremberg: Institute for Employment Research of the Federal Employment Agency*.
4. Anić Kuhar, K., Blaži, D., Horvatić, S., Kovačić, M., Ljubić, M., Matok, D., Pribanić, LJ. i Špoljarec, M. (2010). *Upute za prilagodbu ispitne tehnologije na ispitima državne mature*. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
5. Arnove, R. F. (2020). Imagining what education can be post-COVID-19. *Prospects*, 49, 43-46.
6. Baketa, N., Ristić Dedić, Z. i Jokić, B. (2020). Jednaki i jednakiji: perspektive ravnatelja o državnoj maturi i mogućnostima ostvarivanja visokoškolskih aspiracija učenika strukovnih i gimnazijskih programa u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 50 (2), 223 – 251.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=353871
7. Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2004). *Državna matura u Hrvatskoj – Prijedlog nacionalnog pristupa*. Institut za društvena istraživanja u zagrebu.
8. Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2007). Državna matura u hrvatskim srednjim školama i upisna politika u visokom obrazovanju: korištenje rezultata državne mature za upise u visoko obrazovanje. *Časopis za visoko obrazovanje*, 1(2), 87-94.
9. Bezinović, P. (2007). *Uvođenje državne mature i šireg sustava vrednovanja u hrvatski školski sustav*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
10. Bognar, L. (2000). Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa. *Zbornik radova Učiteljske akademije u Zagrebu*, 2(1), 45-54.

11. Bračun, S. (2016). Motivi za studij potencijalnih studenata tehničkog veleučilišta u Zagrebu i njihovo zadovoljstvo sudjelovanjem u pripremama za maturu iz matematike. *Polytechnic and design*, 4(3), 252-256.
12. Bulić, M. i Kostović Vranješ, V. (2019). Utjecaj e-učenja na samoodgovornost učenika pri izvršavanju domaćih zadaća. *Školski vjesnik : časopis za pedagoški teorijsku i praksu*, 68 (1), 112 – 126.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=335246
13. Cahapay, M. B. (2020). Rethinking education in the new normal post-COVID-19 era: A curriculum studies perspective.
14. Çelebi, C., & Yılmaz, F. (2021). Student Opinions and Suggestions about Distance Education. *Research on Education and Psychology*, 5(2), 302-323.
15. Cerinski, T., Bilal Zorić, A., & Čović, K. (2023). Nastava na daljinu: nužnost ili nestavovi učenika i studenata. *ET²eR–ekonomija, turizam, telekomunikacije i računarstvo*, (1), 14-21.
16. Chatterji, P., & Li, Y. (2021). Effects of COVID-19 on school enrollment. *Economics of Education Review*, 83, 102128.
17. Clarke, V., Braun, V., & Hayfield, N. (2015). Thematic analysis. *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*, 3, 222-248.
18. Colao, A., Piscitelli, P., Pulimeno, M., Colazzo, S., Miani, A., & Giannini, S. (2020). Rethinking the role of the school after COVID-19. *The Lancet Public Health*, 5(7), e370.
19. Csapodi, C., & Hoffmann, M. (2021). Changes in Mathematics Core Curriculum and Matriculation Exam in the Light of the COVID-19-Shock. *Education Sciences*, 11(10), 610.
20. Daniel, S. J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*, 49(1), 91-96.
21. Dautbegović, A., & Meco, S. Z. PERCIPIRANA SOCIJALNA PODRŠKA, UČENIKOVO SAMOPOŠTOVANJE I OPTEREĆENJE U ŠKOLI KAO DETERMINANTE DEPRESIVNIH REAKCIJA MLADIH ADOLESCENATA.

22. Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of educational technology systems*, 49(1), 5-22.
23. Dwivedi, Y. K., Hughes, D. L., Coombs, C., Constantiou, I., Duan, Y., Edwards, J. S., ... & Upadhyay, N. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on information management research and practice: Transforming education, work and life. *International journal of information management*, 55, 102211.
24. Émon, A., Greene, J., & Timonen, V. (2021). Generation covid: Experiences of the coronavirus pandemic among secondary school graduates of 2020 in Ireland. *Cogent Education*, 8(1), 1947014.
25. Ewing, L. A. (2021). Rethinking higher education post COVID-19. *The Future of Service Post-COVID-19 Pandemic, Volume 1: Rapid Adoption of Digital Service Technology*, 37-54.
26. Fissore, C., Marchisio, M., & Rabellino, S. (2020, June). Secondary school teacher support and training for online teaching during the covid-19 pandemic. In *EDEN Conference Proceedings* (No. 1, pp. 311-320).
27. Gilead, T., & Dishon, G. (2022). Rethinking future uncertainty in the shadow of COVID 19: Education, change, complexity and adaptability. *Educational Philosophy and Theory*, 54(6), 822-833.
28. Glavaš, A. (2022). Pregled istraživanja o funkcijama državne mature u Republici Hrvatskoj. In *I. znanstveni kolokvij Poslijediplomskoga sveučilišnog studija Pedagogija i kultura suvremene škole= Ist academic colloquium of the postgraduate university study programme Pedagogy and Contemporary School Culture* (pp. 92-103).
29. Grek, S., & Landri, P. (2021). Education in Europe and the COVID-19 Pandemic. *European Educational Research Journal*, 20(4), 393-402.
30. Halmi, A. (2013). Kvalitativna istraživanja u obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 10(2), 217-217.
31. Hoi, S. C., Sahoo, D., Lu, J., & Zhao, P. (2021). Online learning: A comprehensive survey. *Neurocomputing*, 459, 249-289.

32. Hoić-Božić, N., & Holenko Dlab, M. (2021). Uvod u e-učenje: obrazovni izazovi digitalnog doba.
33. Horton, J., Macve, R., & Struyven, G. (2004). Qualitative research: experiences in using semi-structured interviews. In *The real life guide to accounting research* (pp. 339-357). Elsevier.
34. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020). *Upute za provedbu državne mature tijekom epidemije koronavirusa (COVID-19) ljetni rok – lipanj 2020. godine.*
https://www.notarius.hr/Appendix/DDOKU_HR/DDHR20202705N130_15_1.pdf
35. İçen, M. (2021). Suggestions on education during the COVID-19 pandemic process. *Journal of Social Sciences and Education*, 4(1), 1-10.
36. Ilmi, Z., Darma, D. C., & Azis, M. (2020). Independence in learning, education management, and industry 4.0: habitat Indonesia during COVID-19. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 4(4), 63-66.
37. Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2022). *Organizirane pripreme za državnu maturu i prijemne ispite: obrazovni biznis koji u Hrvatskoj i dalje raste.* Prikaz projekta. Institut za društvena istraživanja, Zagreb.
38. Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2014). *Postati student u Hrvatskoj.* Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO).
39. Junačko, J. (2021). Jeste li online ili uživo? Obrazovni proces u vrijeme pandemije bolesti COVID-19. *Knjižničarstvo*, 25 (1-2), 139-160.
<https://hrcak.srce.hr/clanak/385705>
40. Kalantzis, M., & Cope, B. (2020). After the COVID-19 crisis: Why higher education may (and perhaps should) never be the same. *Educational Philosophy and Theory*, 40(1), 51-55.
41. Kanık, M. (2021). Students' perception of and engagement in reactive online education provided during the COVID-19 pandemic. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8 (2). 1063-1082.
42. Karakose, T. (2021). The impact of the COVID-19 epidemic on higher education: Opportunities and implications for policy and practice. *Educational Process: International Journal (EDUPIJ)*, 10(1), 7-12.

43. Katavić, I., Milojević, D. i Šimunković, M. (2018). Izazovi i perspektive online obrazovanja u Republici Hrvatskoj. *Obrazovanje za poduzetništvo-E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, 8(1), 95-107.
44. Kim, L. E., Leary, R., & Asbury, K. (2021). Teachers' narratives during COVID-19 partial school reopenings: An exploratory study. *Educational Research*, 63(2), 244-260.
45. Kraft, M. A., Simon, N. S., & Lyon, M. A. (2021). Sustaining a sense of success: The protective role of teacher working conditions during the COVID-19 pandemic. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 14(4), 727-769.
46. Kruszewska, A., Nazaruk, S., & Szewczyk, K. (2022). Polish teachers of early education in the face of distance learning during the COVID-19 pandemic—the difficulties experienced and suggestions for the future. *Education 3-13*, 50(3), 304-315.
47. Kumar Basak, S., Wotto, M., & Belanger, P. (2018). E-learning, M-learning and D-learning: Conceptual definition and comparative analysis. *E-learning and Digital Media*, 15(4), 191-216.
48. Lozovoy, A. Y., & Zashchitina, E. K. (2019, September). Online education: Pros and cons. In *2019 International Conference "Quality Management, Transport and Information Security, Information Technologies"(IT&QM&IS)* (pp. 631-633). IEEE.
49. Marciuš Logožar, K. (2021). Nastava na daljinu (online nastava) usmjerena na učenika. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 162(3-4), 345-369.
50. Marshall, D. T., Shannon, D. M., & Love, S. M. (2020). How teachers experienced the COVID-19 transition to remote instruction. *Phi Delta Kappan*, 102(3), 46-50.
51. Matijašević, J., Carić, M., & Škorić, S. (2021). Online nastava u visokom obrazovanju—prednosti, nedostaci i izazovi. *XXVII skup trendovi razvoja: On-line nastava na univerzitetima, Novi Sad*, 165-168.
52. Maxwell, J. A. (2008). *Designing a qualitative study* (Vol. 2, pp. 214-253). The SAGE handbook of applied social research methods.

53. Mazzara, M., Zhdanov, P., Bahrami, M. R., Aslam, H., Kotorov, I., Imam, M., ... & Pletnev, R. (2022). Education after COVID-19. In Smart and sustainable technology for resilient cities and communities (pp. 193-207). Singapore: Springer Nature Singapore.
54. McIntosh, M. J., i Morse, J. M. (2015). Situating and constructing diversity in semi-structured interviews. *Global qualitative nursing research*, 2, 2333393615597674.
55. Mehić, A. i Hadžić, N. (2020). Online nastava – nastava budućnosti. *Acta geographica Bosniae et Herzegovinae* 13, 83-101.
56. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.
57. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske (2020). *Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu*. <https://skolazazivot.hr/akcijski-plan-za-provedbu-nastave-na-daljinu-prijedlog/>
58. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske (2020). *Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s COVID-19*.
59. Moore, J. L., Dickson-Deane, C. i Galyen, K. (2011). e-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same?. *The Internet and higher education*, 14(2), 129-135.
60. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (lipanj 2020). *ISPITIVANJA O ISKUSTVIMA I ZADOVOLJSTVU NASTAVOM NA DALJINU*.
61. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2020). *Izvještaj o državnoj maturi provedenoj u školskoj godini 2019./2020*.
62. Nambiar, D. (2020). The impact of online learning during COVID-19: students' and teachers' perspective. *The international journal of Indian psychology*, 8(2), 783-793.
63. Neuwirth, L. S., Jović, S., & Mukherji, B. R. (2021). Reimagining higher education during and post-COVID-19: Challenges and opportunities. *Journal of Adult and Continuing Education*, 27(2), 141-156.

64. Oyedotun, T. D. (2020). Sudden change of pedagogy in education driven by COVID-19: Perspectives and evaluation from a developing country. *Research in Globalization*, 2, 100029.
65. Palekčić, M. (2006). Sadržaji obrazovanja i nastave: struktura i kriteriji odabira. *Pedagoška istraživanja*, 3(2), 181-199.
66. Pandit, D., & Agrawal, S. (2022). Exploring challenges of online education in COVID times. *FIIIB Business Review*, 11(3), 263-270.
67. Peimani, N. i Kamalipour, H. (2021). Online Education and the COVID-19 Outbreak: A Case Study of Online Teaching during Lockdown. *Education Sciences*, 11 (72), 1-16.
68. Pokhrel, S., & Chhetri, R. (2021). A literature review on impact of COVID-19 pandemic on teaching and learning. *Higher education for the future*, 8(1), 133-141.
69. Pravilnik o polaganju državne mature. *Narodne novine*, br. 01/13, 41/19, 127/19, 55/20 i 53/21.
70. Radha, R. i sur. (2020). E-Learning during lockdown of Covid-19 pandemic: A global perspective. *International journal of control and automation*, 13(4), 1088-1099.
71. Rashid, S., & Yadav, S. S. (2020). Impact of Covid-19 pandemic on higher education and research. *Indian Journal of Human Development*, 14(2), 340-343.
72. Ristić Dedić, Z., Jokić, B., & Šabić, J. (2011). Analiza sadržaja i rezultata ispita državne mature iz biologije. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
73. Ristić Dedić, Z. i Jokić, B. (2021). Perspektive hrvatskih učenika o nastavi na daljinu tijekom pandemije bolesti COVID-19. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 30 (2), 227-247.
74. Runtić, B. i Kavelj, N. (2020). Iskustva i mišljenja učenika viših razreda osnovne škole o nastavi na daljinu tijekom pandemije bolesti COVID-19. *Acta Iadertina*, 17 (2), 149-174. <https://hrcak.srce.hr/252881>

75. Sarier, Y., & Uysal, S. (2022). Emergency remote teaching during Covid-19 pandemic: Challenges, opportunities and future suggestions. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 23(4), 183-195.
76. Stanistreet, P., Elfert, M., & Atchoarena, D. (2020). Education in the age of COVID-19: Understanding the consequences. *International Review of Education*, 66, 627-633.
77. Strati, A. D., Schmidt, J. A., & Maier, K. S. (2017). Perceived challenge, teacher support, and teacher obstruction as predictors of student engagement. *Journal of Educational Psychology*, 109(1), 131
78. Šabić, J. (2014). Usporedba rezultata pristupnika iz različitih dijalektalnih regija na zadacima vezanim uz tekstove pisane čakavkim narječjem na ispitu državne mature iz Hrvatskog jezika. *Suvremena psihologija*, 17(1), 21-33.
79. Šašić, M. (2007). Natjecanje iz povijesti kao priprema za Nacionalne ispite i Državnu maturu iz povijesti. *Povijest u nastavi*, (10 (2)), 175-186.
80. Šimić Šašić, S. (2011). Interakcija nastavnik-učenik: Teorije i mjerenje. *Psihologijske teme*, 20(2), 233-260.
81. Šimić Šašić, S., Klarin, M., & Proroković, A. (2011). Socioekonomske prilike obitelji i kvaliteta obiteljske interakcije kao prediktori školskog uspjeha srednjoškolaca u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(1), 31-62.
82. Šušak, I. (2021). IZRADA PRAVNIH PROPISA U SUSTAVU VISOKOG OBRAZOVANJA U VRIJEME PANDEMIJE COVID-A 19. *Collected Papers of the Faculty of Law in Split*, 58(2).
83. Tenny, S., Brannan, J. M., & Brannan, G. D. (2017). Qualitative study.
84. Teräs, M., Suoranta, J., Teräs, H., & Curcher, M. (2020). Post-Covid-19 education and education technology 'solutionism': A seller's market. *Postdigital Science and Education*, 2(3), 863-878.
85. Tesar, M. (2021). Future studies: Reimagining our educational futures in the post-Covid-19 world. *Policy Futures in Education*, 19(1), 1-6.

86. Tolanauer-Ackermann, T., Babović, N. J., & Ostojić, I. J. (2022). NASTAVA NA DALJINU–DVIJE PERSPEKTIVE.
87. Tonković, A., Pongračić, L. i Vrsalović, P. (2020). Djelovanje pandemije Covid-19 na obrazovanje diljem svijeta. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 4(4), 121-134.
88. Toptaş, V., Usluoğlu, B., & Şengün, G. (2021). Opinions and suggestions of classroom teachers in online mathematics education during the Covid-19 pandemic. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 4(4), 880-895.
89. Treve, M. (2021). What COVID-19 has introduced into education: Challenges facing higher education institutions (HEIs). *Higher Education Pedagogies*, 6(1), 212-227.
90. Tria, J. Z. (2020). The COVID-19 pandemic through the lens of education in the Philippines: The new normal. *International Journal of Pedagogical Development and Lifelong Learning*, 1(1), 2-4.
91. Unicef. (2021). *The state of the global education crisis: a path to recovery: a joint UNESCO, UNICEF and WORLD BANK report*. Paris: UNESCO, cop. 2021.
92. Van der Berg, S., Van Wyk, C., & Selkirk, R. (2020). Schools in the time of COVID-19: Possible implications for enrolment, repetition and dropout. Department of Economics, University of Stellenbosch.
93. Vrcelj, S., Kušić, S., & Cikač, T. (2017). Odnos srednjoškolaca prema školskom uspjehu. *Acta Iadertina*, 14(2).
94. Vuković, D., Cvejić, S., Ganić, S., Nerubacki, I., & Poleti, D. (2015). Služba za podršku studentima: analiza opcija. U: *Đorić, G.(ured.) Socijalna dimenzija visokog obrazovanja: analize i preporuke*, Niš: Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, 119-132.
95. Werner, K., & Woessmann, L. (2023). The legacy of COVID-19 in education. *Economic Policy*, eiad016.
96. Winn, M. J. (2006). *High School Exit Exam Preparation: School Responses to Alaska's High School Graduation Qualifying Examination*. Union Institute and University.

97. Xiao, J. (2021). Decoding new normal in education for the post-COVID-19 world: Beyond the digital solution. *Asian Journal of Distance Education*, 16(1), 141-155.
98. Yates, A., Starkey, L., Egerton, B., i Flueggen, F. (2021). High school students' experience of online learning during Covid-19: the influence of technology and pedagogy. *Technology, Pedagogy and Education*, 30 (1), 59-73.
99. Yu, Y., Yu, Y., & Hu, J. (2022). COVID-19 among Chinese high school graduates: Psychological distress, growth, meaning in life and resilience. *Journal of Health Psychology*, 27(5), 1057-1069.
100. Zadelj, Z., Vranković, B., Smoljić, M., Horvatić, S., Golubović, S. i Korpar K. (2021). *Izveštaj o državnoj maturi provedenoj u školskoj godini 2019./2020..* Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
101. Zhang, X., Wang, X. i Li, M. (2020). The New Historical Divide of Online Education: Dialogues with Key Leaders during the Epidemic. *ECNU Review of Education*, 3 (4), 755-761.
102. Zhao, Y., & Watterston, J. (2021). The changes we need: Education post COVID-19. *Journal of educational change*, 22(1), 3-12.
103. Zornić, D. i Hasanović, E. (2011). Uloga interakcije u online učenju. *Elektronski zbornik radova sa međunarodne konferencije YUINFO 2011.*
104. Žauhar, G., Dresto-Alač, B., Lekić, A. i Ravlić-Gulan, J. (2016). Upisi na visoka učilišta Sveučilišta u Rijeci prije i poslije uvođenja državne mature. *Medicina Fluminensis: Medicina Fluminensis*, 52(1), 102-115.

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Protokol intervjua

Protokol intervjua

1. Organizacija i provedba državne mature

Smatrate li organizaciju provedbe državne mature u Vašoj školi kvalitetnom? Zašto?

Što biste voljeli da je bilo drugačije u tim trenucima, a što biste istaknuli kao pozitivno?

Na koji način su Vam nastavnici pružali podršku u pripremi za državnu maturu?

Smatrate li da Vam je zbog pandemije bila potrebna dodatna podrška? Ako da, zbog čega smatrate da je bila potrebna veća količina podrške od strane same ustanove?

Kakva je bila sama provedba državne mature? Koliko je fokus provedbe mature bio stavljen u kontekst pandemije?

Smatrate li da je organizacija državne mature kao i njena provedba bila otežana zbog pandemije? Obrazložite svoj odgovor.

2. Promjene u načinu učenja i izvršavanja obaveza / priprema za državnu maturu

Jeste li svoje načine učenja i izvršavanja školskih obaveza morali promijeniti zbog pandemije COVID -19? Ako da, na koje načine?

U čemu je ta promjena bila najviše vidljiva?

U kojim aspektima promjene niste uopće zamijetili?

Jeste li promjene unosili zbog savjeta od strane same škole ili ste uvidjeli potrebu za promjenama samostalno?

Smatrate li da je priprema za državnu maturu bila otežana zbog pandemije? Zašto? U čemu se to najviše odrazilo?

Jesu li od strane škole bili uvedeni neki novi načini pripreme za državnu maturu? Ako da, koji su to bili načini? Jesu li Vam oni bili od pomoći?

3. Uspjeh na državnoj maturi

Jeste li zadovoljni svojim uspjehom na državnoj maturi?

Smatrate li da je situacija s pandemijom umanjila Vaš uspjeh?

Koliko Vam je sam uspjeh na državnoj maturi bio važan u situaciji pandemije COVID-19?

Smatrate li da je pandemija smanjila Vaš interes za uspjeh na državnoj maturi ili je isti povećan zbog pandemije?

4. Ukupno iskustvo državnom maturom

Kakvo je Vaše sveukupno iskustvo s državnom maturom? Je li ona bila u velikoj mjeri otežana zbog pandemije ili smatrate da su Vam bili omogućeni adekvatni uvjeti koji Vas nisu razlikovali u velikoj mjeri od prošlih generacija?

Da li se u vrijeme pandemije u Vašoj školi dao poseban naglasak na Vas, maturante? Ako da na koji način – opisati. Ako ne – kako je to djelovalo na Vas.

S obzirom da pripadate prvoj generaciji maturanata u vrijeme pandemije COVID – 19 molimo Vas da za kraj ponudite još neke dodatne komentare, prijedloge za poboljšanje i sl. ukoliko ih imate.

Suglasnost sudionika istraživanja

za sudjelovanje u kvalitativnom istraživanju za potrebe diplomskog rada na **Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci** pod nazivom

ISKUSTVA MATURANATA S DRŽAVNOM MATUROM I ONLINE NASTAVOM U VRIJEME PANDEMIJE COVID – 19 U ŠKOLSKOJ GODINI 2019./2020.

Ime i prezime istraživačice: Rea Štelcer

Kontakt: rstelcer@student.uniri.hr / 0998410838 – u slučaju pitanja, nedoumica ili nejasnoća sudionik istraživanja u bilo kojem trenutku može kontaktirati istraživačicu

Opis predmeta istraživanja:

Pandemija COVID-19 dovela je do brojnih istraživanja u području odgoja i obrazovanja koja su pružila uvid u promjene koje su se dogodile unutar same strukture nastave, kao i u zadovoljstvo dionika obrazovnog procesa s izvođenjem nastave u online obliku. Usprkos tome, primjećuje se kako nedostaje kvalitativne sfere koja će ponuditi uvid u detaljna i dubinska iskustva određenih subjekta te prikazati događaj pandemije COVID-19 kroz njihovu perspektivu. Učenici završnih razreda srednjih škola, kojima je obaveza polaganje ispita državne mature, skupina su koja nije zahvaćena istraživanjima, a potencijalni su izvor veoma važnih podataka i saznanja o cjelokupnoj organizaciji, promjenama, prednostima i nedostacima koje je pandemija COVID-19 donijela u sferu obrazovanja. Situacija koja i dalje traje te koja i dalje zahvaća cijeli svijet iziskuje daljnja istraživanja posebice onih područja koja su sama po sebi dovoljno zahtjevna i specifična, kao što je polaganje ispita državne mature i završni mjeseci pohađanja srednje škole.

Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je dobiti uvid u iskustva maturanata, koji su ujedno i prva generacija maturanata u pandemiji COVID - 19, s organizacijom, potporom i provedbom državne mature i online nastave, s posebnim naglaskom na načine prilagodbe učenja i promjene izvršavanja školskih obaveza u novonastaloj situaciji.

Temeljno istraživačko pitanje

S kojim su se izazovima i promjenama nosili maturanti prilikom online nastave te pripreme i polaganja ispita državne mature tijekom pandemije COVID-19 u školskoj godini 2019./2020. te na koji su način doživjeli njihovu organizaciju i provedbu u svojoj školi?

Specifična istraživačka pitanja

1. Što nam iskustva maturanata govore o organizaciji i provedbi državne mature i online nastave u novonastaloj situaciji uzrokovanom pandemijom COVID-19?
2. Koje su se promjene dogodile u načinu učenja i izvršavanja školskih obaveza te pripreme za državnu maturu kod prve generacije maturanata u pandemiji COVID-19 te smatraju li maturanti te promjene kao potencijalne faktore vlastitog (ne)uspjeha na državnoj maturi?
3. Što nam iskustva maturanata govore o potpori škole u kontekstu pripreme za ispite državne mature u situaciji pandemije COVID-19?
4. Na koji način su se maturanti prilagodili novonastaloj situaciji u kontekstu izvršavanja svojih obaveza te završavanja srednjoškolskog obrazovanja te na koji su način doživjeli tu prilagodbu?

Povjerljivost

U procesu prikupljanja informacija od sudionika, svi odgovori bit će korišteni isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada te će istraživač biti jedina osoba s pristupom glasovnog zapisa intervjua. Tijekom transkribiranja intervjua kao i u samoj analizi podataka i pisanju rezultata istraživanja Vaš će identitet biti sačuvan te ni u jednom trenutku neće biti otkriven. Za prikaz rezultata koristiti će se oznaka S – sudionik te broj koji će biti dodijeljen svakom od sudionika.

Važno je naglasiti kako je pristanak na sudjelovanje u ovom intervjuu dobrovoljan te kako u bilo kojem trenutku intervjuu možete odustati od sudjelovanja u istom kao i odbiti odgovoriti na pitanje koje smatrate neugodnim.

SUGLASNOST

Ovime potvrđujem da sam pročitao/la ovaj informirani pristanak, da sam upoznat/a s informacijama o sudjelovanju u istraživanju te se slažem sa sudjelovanjem u ovom istraživanju.

Ime i prezime sudionika:

Datum:
potpis:

Vlas toručni